

KARADENİZ

2022 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA
BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

Editörler
ÖZGÜR TÜFEKÇİ
FEVZİ KIRBAŞOĞLU

KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

KARADENİZ

2022 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

Editörler
ÖZGÜR TÜFEKÇİ
FEVZİ KIRBAŞOĞLU

KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Özgür Tüfekçi

Doç. Dr. Tüfekçi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi Müdürü ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Aynı zamanda, İngiltere merkezli bir düşünce kuruluşu olan CESRAN International'ın (www.cesran.org) kurucusu ve Genel Direktörüdür. Sheffield Üniversitesi'nden Uluslararası İlişkiler yüksek lisans derecesi ve Coventry Üniversitesi'nden Sosyoloji ve Uluslararası İlişkiler doktora derecesi almıştır. Başlıca araştırma alanları Avrasyacılık, Ulus İnşası, Milliyetçilik Teorileri, Jeopolitik Kuramlar ve Yükselen Güçlerdir.

Fevzi Kırbaoğlu

2015 yılında Atatürk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. 2019 yılında yüksek lisans öğrenimini Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda tamamladı. 2021 yılından itibaren Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Arş. Gör. olarak görev yapmayı sürdürmektedir.

KARADENİZ:

2022 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

KTÜ-SAM Kitapları 3

www.ktu.edu.tr/sam

ISBN: 978-605-2271-60-5

© 2023 Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları

1. Baskı: Aralık 2023, Trabzon

Kapak Tasarımı / Sayfa Düzeni

KTÜ Stratejik Araştırma Merkezi

Baskı: KTÜ Matbaası, TRABZON

Tel: 0462 377 21 43

Adres: KTÜ Yayınları Satış Bürosu

Tel: 0462 377 22 32

Üniversiteler Yayın yönetmeliğinin 6. maddesine göre bu eserin bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazarlara aittir.

Bu eserin herhangi bir kısmının izinsiz ve kaynak gösterilmeden alıntılanması, internet sitelerinde yayınlanması, pdf ya da kitap şeklinde parayla satılması yasaktır. Aksi eylemde bulunanlar telif hakları yarasından doğan tüm yükümlülükleri peşinen kabullenmiş sayılırlar.

KARADENİZ:

2022 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler

Editörler: Özgür Tüfekçi & Fevzi Kırbasoğlu

İçindekiler

TAKDİM	8
1. BÖLÜM: Bölge Ülkelerinin 2021 Görünümü	
Girişimci ve İnsani Dış Politika Işığında Türkiye: 2022.....	13
RUKİYE PATAN	
Barış ve Çatışma İkileminde Çözüm Arayan Azerbaycan: 2022.....	48
HÜLYA KINIK	
Bulgaristan için Zorlu 2022 Yılı: Ukrayna Savaşı ve İç Politikada Çalkantılar	72
VAHİT GÜNTAY	
2022 Gelişmelerinin Ermenistan İç ve Dış Politikasına Yansımaları	94
MUHARREM BAYRAK	
Batı ile Birleşme Sürecinde Gürcistan: 2022.....	136
HASAN YILMAZ	

Savaşın ve Ekonomik Krizin Gölgesinde Moldova: 2022 .. 182

NÜKHET GÜNTAY

Tarihin Etkisinde, Savaşın Sınırında Romanya: 2022 211

EDA TUTAK

2022 Ukrayna Savaşı Sonrası Rusya: İç-Dış Politikada ve
Ekonomi Alanındaki Değişimler 247

MELTEM HASANÇEBİ ve FEVZİ KIRBAŞOĞLU

Ukrayna'da Direnişin Bir Yılı: 2022 285

ADNAN SEYAZ

Yunanistan: 2022 315

GÖKHAN ÖÇALAN

2. BÖLÜM: Uluslararası Aktörler ve Geniş Karadeniz Havzası

ABD'nin Karadeniz Politikası, 2022: Amerikan İstisnacılığı
Üzerinden Bir Okuma 354

MURAT ÜLGÜL

NATO'nun Geniş Karadeniz Havzasındaki Rolü 386

KEMAL GÖKÇAY ve MURAT ÇEMREK

Karadeniz Havzasının Güvenliğinde Çin'in Rolü: Türkiye ile
Olası İş Birliği Unsurlarının Etkisi 406

MÜGE YÜCE

Avrupa Birliği'nin Doğu Ortaklığı Politikası: 2022
Gelişmeleri Işığında Bir Değerlendirme 425

FEVZİ KIRBAŞOĞLU ve MELTEM HASANÇEBİ

3. BÖLÜM: Geniş Karadeniz Havzasında Sınıraşan Sorunlar

2022 Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Rol Alan Muharip Devlet
Dışı Aktörlerin İncelenmesi 448

AHMET ATEŞ

Geniş Karadeniz Havzasında Sınır Aşan Sorunlar: Avrupa
Enerji Krizi 469

ANIL ÇAĞLAR ERKAN ve AYÇA EMİNOĞLU

Rusya Federasyonu'ndaki Kısmi Seferberlik Kararı: İş
Dünyası ve İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Bir
Değerlendirme 516

MUHAMMET NEGİZ ve NİMET KALKAN

YAZARLAR 569

TAKDİM

Karadeniz: 2022 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler yayın serisi üçüncü yılında hem bölgesel hem de küresel gelişmelere odaklanarak bölge ile ilgilenen araştırmacılar için bir başvuru kaynağı olma hedefini bu yılda devam ettirmekte.

Oldukça yoğun gündem içerisinde çok büyük bir emeğin ürünü olarak sizlerle buluşan ve 2022 yılının değerlendirmesini içeren eserimizde birbirinden değerli yazarlarımız çalışmalarını uzmanlıkları çerçevesinde sunarken analitik yaklaşımlarıyla birbirini tamamlayan bölümlerle kitaba bütüncül bir perspektif katmaktadırlar.

2022 yılında Karadeniz Havzasındaki gelişmelerin ele alındığı bu kitapta on yedi makale yer almaktadır. Üç bölümden oluşan kitabımızın ilk bölümünde havzadaki ülkelerden onunun 2022 yılında yaşadıkları süreçler masaya yatırılırken; ikinci bölümde uluslararası aktörlerin havzaya yaklaşımları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise nispeten daha bağımsız makalelerle Karadeniz havzası farklı açılardan incelenmekte ve okuyucuya ilk iki bölümdeki makaleleri analitik olarak birleştirebilecekleri alan sunulmaya çalışılmaktadır.

Birinci bölüm Rukiye Patan'ın Türkiye'nin iç ve dış politika alanında ve ekonomik kapasitesinde önemli gelişmelerin gerçekteştiği bir yıl olan 2022'yi değerlendirdiği "*Girişimci ve İnsani Dış Politika Işığında Türkiye: 2022*" başlıklı çalışma ile başlamaktadır. Akabinde Hülya Kınık Azerbaycan'ın 2022 yılında genel görünümü üzerine bir çerçeve sunma amacı

taşıyan “Barış ve Çatışma İkileminde Çözüm Arayan Azerbaycan: 2022” makalesi; Vahit Güntay “Bulgaristan için Zorlu 2022 Yılı: Ukrayna Savaşı ve İç Politikada Çalkantılar”; Muharrem Bayrak “2022 Gelişmelerinin Ermenistan İç ve Dış Politikasına Yansımaları”; Hasan Yılmaz “Batı ile Birleşme Sürecinde Gürcistan: 2022”; Nükhet Güntay “Savaşın ve Ekonomik Krizin Gölgesinde Moldova: 2022”; Eda Tutak “Tarihin Etkisinde, Savaşın Sınırında Romanya: 2022”; Meltem Hasançebi ve Fevzi Kırbaşoğlu “2022 Ukrayna Savaşı Sonrası Rusya: İç-Dış Politikada ve Ekonomi Alanındaki Değişimler”; Adnan Seyaz “Ukrayna’da Direnişin Bir Yılı: 2022”; Gökhan Öçalan “Yunanistan: 2022” başlıklı makaleleriyle havza ülkelerini ele almaktadırlar.

İkinci bölümde ise havzanın dışındaki aktörlerin havza ülkelerine yaklaşımları ve politika oluşturma süreçleri Murat Ülgül’ün “ABD’nin Karadeniz Politikası, 2022: Amerikan İstisnaçılığı Üzerinden Bir Okuma”; Kemal Gökçay ve Murat Çemrek’in “NATO’nun Geniş Karadeniz Havzasındaki Rolü”; Müge Yüce’nin “Karadeniz Havzasının Güvenliğinde Çin’in Rolü: Türkiye ile Olası İş Birliği Unsurlarının Etkisi” ve Fevzi Kırbaşoğlu ve Meltem Hasançebi’nin “Avrupa Birliği’nin Doğu Ortaklığı Politikası: 2022 Gelişmeleri Işığında Bir Değerlendirme” başlıklı makaleleriyle incelenmektedir.

Son bölümde ise ilk iki bölümdeki makaleleri tamamlayıcı ve birleştirici olarak Ahmet Ateş “2022 Rusya-Ukrayna Savaşı’nda Rol Alan Muharip Devlet Dışı Aktörlerin İncelenmesi”; Anıl Çağlar Erkan ve Ayça Eminoglu “Geniş Karadeniz Havzasında Sınır Aşan Sorunlar: Avrupa Enerji Krizi”; Muhammet Negiz ve Nimet Kalkan “Rusya Federasyonu’ndaki Kısmi Seferberlik Kararı: İş Dünyası ve İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Bir Değerlendirme” makaleleriyle elinizdeki eserin tamamlanmasını sağlamışlardır.

Yıllık mahiyetinde hazırlanan çalışmanın bu sayısının yayımlanması hususunda yazılarıyla katkıda bulunan değerli yazarlarımıza ve kitabımıza teveccüh gösteren saygıdeğer okurlarımıza teşekkür ederiz.

DOÇ. DR. ÖZGÜR TÜFEKÇİ
KTÜ-SAM Müdürü

ARŞ. GÖR. FEVZİ KIRBAŞOĞLU
KTÜ-SAM Araştırmacı

Trabzon - Ekim 2023

Bölge Ülkelerinin
2022 Görünümü

1. BÖLÜM

YUNANİSTAN: 2022

Gökhan Öçalan

[Doktora Öğr., Karadeniz Teknik Üniversitesi]

Giriş

2022 yılı genel itibarıyla dünya genelinde ekonomik, siyasi, askeri ve sosyo-kültürel anlamda krizleri içerisinde barındıran bir yıl olmuştur. 2020 yılı itibarıyla pandemi koşullarının da etkisiyle baş gösteren ekonomik daralma, bu anlamda ülkeler arası ticareti derinden etkilemiş, üretim ve ticarete yaşanan gerileme çoğu ülkeyi resesyona tehdidi ve genel olarak da ekonomik krizle karşı karşıya bırakmıştır. 2022 yılı pandemi süreci sonrası genel toparlanma adına bir fırsat olarak görülürken özellikle Şubat 2022 itibarıyla Rusya ve Ukrayna arasında patlak veren kriz ortamı ve nihayetinde ortaya çıkan enerji krizi dünya kamuoyunu en çok meşgul eden konular olarak yer almıştır. Nitekim iki ülke arasında hâlihazırda devam eden kriz, enerji sorununu ve başta tahıl olmak üzere besin krizini de beraberinde getirmiştir. Yunanistan açısından da bu durumun benzer olduğunu söylemek mümkündür. Ekonomi ve enerji krizi yanında Yunanistan açısından gündemi en meşgul eden konu başlıkları ise hiç şüphesiz Türkiye ile süre gelen sorun sahaları olmuştur. Bu bağlamda özellikle Ege ve Akdeniz nezdinde devam eden kriz ortamı ve gerginlikler başta ABD olmak üzere diğer aktörlerin de kısmi olarak sürece dâhil olmasıyla çok boyutluluk kazanmıştır. Yunanistan'ın sürece kısmi ya da doğrudan dâhil olan aktörler ile ilişkileri ve bunun seyri, Türkiye ile olan münasebetlerin de esas belirleyicisi olmuştur. Nitekim bu durumu bölge genelindeki güç dengesini değiştirme aracı olarak da gören Yunanistan'ın son dönemde başta ABD olmak üzere ikili ve çok taraflı

adımları aynı zamanda bünyesinde “Türkiye’ye karşılık” parametrelerini de barındırabilmektedir.

Bu bağlamda ele alınacak bu çalışma ile 2022 yılında iç ve dış gelişmeler noktasında Yunanistan nezdinde başta siyasi, askeri, ekonomik alanda olmak üzere yaşanan gelişmeler üzerinde durulacaktır. Çalışmanın ilk bölümü iç dinamikler noktasında olurken ikinci bölümde ise dış politik gelişmeler ile ikili ve çoklu ilişkiler ele alınmaya çalışılacaktır.

2022 Yılı Ülke İçi Dinamikleri

Yunanistan açısından gerek ülke içi gelişmeler gerekse dış politika ve yaşanan hadiseler noktasında 2022 yılının oldukça hareketli bir yıl olduğunu söylemek mümkündür. Pandemi sürecinin etkisiyle genel olarak çoğu sektörde görülen daralma ve gerilemenin 2021 yılında toparlanma evresine girdiği, 2022 yılının ise bu anlamda daha olumlu gelişmeleri içerisinde barındırdığı görülmektedir. Bir önceki yıla nazaran ekonomi, ticaret, turizm genel olarak pozitif görünümün olduğu sektörler olmuştur. Buna karşılık iç siyaset ve dış politik anlamda ise geçmiş yıllarda olduğu gibi gergin ve çalkantılı bir dönemin olduğunu ifade etmek mümkündür.

Ekonomi ve mali gelişmeler noktasında bakılacak olduğunda; genel olarak toparlanma emarelerinin görüldüğü 2021 yılı gibi 2022 yılının da pozitif görünüm içerisinde olduğu görülmektedir. Bu noktada dış yatırım, ihracat, turizm, istihdam olmak üzere temel sektörlerde artış gözlemlenirken, özellikle Rusya ve Ukrayna arasında meydana gelen gerginlik ortamı nedeniyle enerji başta olmak üzere temel gıda ürünlerine olan erişimde yaşanan krizler nedeniyle dünya genelinde olduğu gibi Yunanistan’da da enflasyon oranlarında artış olduğu görülmektedir. Nitekim ekonomi verilerine göre 2022 yılı ilk altı ayında Yunanistan yurt içi gayri safi büyümesi %7.8 oranında olurken yıl sonu itibarıyla ise bu oran %5.9 düzeyinde gerçekleşmiştir (European Commission, 2022).

Rusya ve Ukrayna arasında devam eden kriz nedeniyle enerjiye erişimde yaşanan sıkıntılar ve enerji birim fiyatlarında meydana gelen artışlar nedeniyle enflasyon oranlarında kademeli artışlar meydana gelmiş (Karakatsani, 2022). bu nedenle Yunanistan'ın 2022 yılı enflasyon oranı dış ve iç etkenlere de bağlı olarak %9.7 seviyesinde olmuştur (Tradingeconomics, 2023).

Artan enflasyonist baskılara rağmen özel tüketim, hizmet ve turizm oranlarında yaşanan artış, ekonomik büyümede büyük ölçüde etkili olmuştur. Uluslararası ortamda hâkim olan durgunluk ile mevcut kriz ortamındaki belirsizliğe rağmen enflasyonist etkilerin azalacağı ve 2023 yılı itibarıyla %6 seviyesine gerileyeceği, buna karşılık gayri safi yurt içi hâsıla oranının da %1 düzeyinde seyretmesi düşünülmektedir (European Commission, 2022). Ancak Yunanistan'ın kamu borçlanmasında meydana gelen artış ve borç seviyesinin gayri safi yurt içi hasılanın %193'üne çıkartılması, müteakip dönemde ülkenin olası bir ekonomik çöküş ile karşı karşıya gelebileceği ihtimaline de yol açmaktadır. Nitekim Yunan İstatistik Servisi'nin verilerine göre de ülkenin kamu borcu 2021 ilk çeyreği ile 2022 ilk çeyreği arasında 13.417 milyar avro artmıştır (Cumhuriyet, 2022).

Yunanistan ekonomi tablosu üzerinden ticaret verilerine bakılacak olduğunda ise Ekim 2022 itibarıyla 2007 yılından beri en büyük ticaret açığının olduğu görülmektedir. Nitekim Ekim 2021 ayında 2.38 milyar euro olan ticaret açığı Ekim 2022 itibarıyla 4.05 milyar avroya yükselmiş, bu durum ise Mart 2007 yılından beri kayıtlara geçen en yüksek dış ticaret açığı olmuştur. Bu kapsamda Ocak-Ekim 2022 dış ticaret açığı 2021 yılında 19.2 milyar euro iken Ekim 2022 itibarıyla ise 31.4 milyar avroya yükselmiştir. Bu durumda ise ithalat oranının yaklaşık %45 oranında artması etkili olmuştur. Yunanistan'ın başta Rusya, Almanya, Çin İtalya ve Fransa ile ticaret açığı verdiği görülürken, Türkiye, ABD, Cezayir, Birleşik Arap Emirlikleri ile olan ticaretinde bu durumu kendi lehine

çevirebilmektedir (Tradingeconomics, 2022). Ekonomi üzerinde önemli etkisi olan ve büyüme verileri de bu anlamda önemli ölçüde etkileyen turizm istatistiklerine bakılacak olduğunda ise; 2022 yılı itibarıyla pandemi öncesi istatistiklerin de üzerine çıkılarak tüm zamanların en yüksek turizm gelirin e ulaşıldığı görülmektedir. Nitekim Kasım 2022 itibarıyla 28.4 milyon turist ile 2019 yılının sayı bazında gerisinde kalınsa da turizm sektör geliri noktasında yaklaşık 19 milyar avo girdi ile Yunan ekonomisine de önemli katkı sağlanmıştır. Bu kapsamda özellikle Ukrayna krizi dolayısıyla enflasyon oranlarında yaşanan artışa rağmen turizm sektöründeki büyüme %5.6 oranında gerçekleşen ekonomik büyümede hatırı sayılır bir etkiye sahiptir (Reuters, 2022).

Yunanistan'da 2022 yılında yaşanan politik ve diğer gelişmelere bakılacak olduğunda ise; başta Ukrayna ve Rusya arasında meydana gelen kriz ortamı ve onun sonucunda yaşanan enflasyon, enerji maliyetlerindeki artışlar, Türkiye ile Ege özelindeki gerginlikler, telefon dinleme skandalı, ABD ve Fransa ile savunma iş birliği alanında yapılan ortaklıklar, yolsuzluk suçlamaları başlıca yaşanan gelişmeler olmuştur. Ayrıca 2023 yılında yapılacak olan genel seçimler de iç ve dış politika uygulamalarının önemli etkileyeni olmuştur. Bu bağlamda son zamanlarda meydana gelen gelişmelerin Yunanistan açısından aslında bir seçim öncesi hazırlık girişimi olarak yorumlanabilmesi de mümkündür.

İlk olarak Ukrayna ve Rusya arasında meydana gelen krizin Yunanistan nezdindeki yansımalarına bakılacak olduğunda; başta kriz ve savaş ortamı dolayısıyla enerji maliyetlerinde yaşanan artış ve bunun enflasyon üzerindeki etkisi, Yunanistan açısından bu hadisenin en önemli sonucu olmuştur. Nitekim özellikle pandemi koşullarının da etkisiyle son birkaç yıldır olumsuz yönde seyreden sosyo-ekonomik hayat, Ukrayna ve Rusya arasında yaşanan gerginlikten kaynaklı ve özellikle enerji maliyetlerinde yaşanan artış nedeniyle daha büyük yara almıştır. Yunanistan'ın bu krize

karşı tutumuna bakılacak olduğunda ise; aslında her iki ülke ile de geleneksel olarak yakın ilişkisi olan Yunanistan'ın patlak veren bu kriz neticesinde NATO ve Avrupa ülkeleriyle benzer tutum ve uygulamalar içerisinde olduğu görülmektedir. Buna karşılık Rusya'nın Yunanistan'ı Ukrayna'ya S-300 füzeleri temin etmemesi noktasında uyarması ise aslında iki ülke arasında devam eden krize yönelik Yunanistan'ın benimsemiş olduğu tutumun gösterilmesi açısından önemlidir (Teslova, 2022). Öte yandan özellikle Başbakan Kyriakos Mitsotakis'in Putin'in almış olduğu kararın Birleşmiş Milletler (BM) Şartı'na ve evrensel norm olarak kabul edilen uluslararası hukuk kurallarına aykırı kararlarının kabul edilemez olduğunu ifade etmesi ve AB'nin ekonomik yaptırımlarına tamamen uyumlu davranışlar içerisinde olması, Yunanistan'ın krize karşı tutumu açısından önemli görülmektedir. Benzer şekilde Ukrayna'ya yapılan insani ve askeri yardımlar da bu tutumun açık göstergesidir. Ancak Yunan kamuoyu nezdinde bakılacak olduğunda ise Yunan halkının politik vizyonunun aksine daha temkinli bir yaklaşım benimsediği görülmektedir. Yapılan bir kamuoyu yoklamasında Rusya'ya ekonomik yaptırım uygulanması konusunda %33 oranında destek verilirken, Ukrayna'ya askeri yardım gönderilmesi hususunun sadece %16 oranında kalması, Yunan halkının mevcut siyasi tutumun aksine daha temkinli olduğunu göstermektedir. Nitekim Rusya'ya ekonomik yaptırım uygulanmasına yönelik AB genel ortalamasının %55, Ukrayna'ya askeri yardım gönderilmesinde ise %33 olduğu dikkate alındığında Yunan halkının temkinli tutumu nispeten anlaşılmaktadır (Karakatsani, 2022a).

Buna karşılık yaşanan enerji krizi/enerji maliyetlerindeki artış ve bunun enflasyona olan etkisi ise kriz ortamının Yunanistan üzerindeki en önemli sonucu olmuştur. Enerji krizi ve buna bağlı olarak enerji kaleminin tüketim harcamaları üzerindeki artışı, Yunan siyasi ajandasını da önemli ölçüde etkilemiştir. Bu doğrultuda mevcut hükümetin halkın artan maliyetlerinin dengelenmesi ve refah seviyesinin korunmasına yönelik yapmış

olduğu yardım paketleri dikkat çekerken, yaşanan enerji krizinin ve hane halkı tüketim payındaki enerji kalemindeki artışın devam ettiğini söylemek mümkündür. Nitekim Ağustos 2022 itibarıyla elektrik sübvansiyonlarının yaklaşık iki katına çıktığı Yunanistan’da halkın bu sayede refah seviyesinin korunması hedeflenirken, bu durumun orta ve uzun vadede ekonomik istikrarı ve bütçe dengesini etkileyebileceği olasılığı da ifade edilmektedir. Öte yandan Yunanistan Kalkınma ve Yatırım Bakanı Adonis Georgiadis’in, Yunanistan’ın 1942 Alman işgalinden bu yana en zor kış dönemine hazırlandığını, bu kapsamda enerji ihtiyaçları için alternatif arayışlar içinde olmaları gerektiğini ifade etmesi, müteakip dönemler için duyulan kaygıyı göstermesi noktasında önemli görülmektedir (Kokkinidis, 2022).

2022 yılı Yunanistan açısından bu anlamda zorluklarla geçerken ülke gündemine oturan çalkantılı hadiselerin olduğunu da söylemek mümkündür. Nitekim bunların başında telefon dinleme skandalı ve yolsuzluk iddiaları gelmektedir. İlk olarak telefon dinleme skandalına bakılacak olduğunda; genel olarak ABD’de yaşanan “Watergate” skandalına benzetilen ve Yunanistan’da içerisinde politikacı, iş adamı ve gazetecilerin de bulunduğu 33 kişinin telefonlarının dinlenmesi skandalı beraberinde birçok tartışmayı getirmiştir. “Documento” adlı bir gazetede Kostas Vaxevanis’in ortaya çıkardığı ve bizzat mevcut başkan Mitsotakis’in Predator adlı İsrail yapımı casus bir yazılım ile kendi partisinden siyasiler de dâhil olmak üzere muhalif siyasetçileri ve çeşitli gruplardan insanın dinlenmesi iddialarını konu alan skandal, Yunanistan Yüksek Mahkemesinin konu hakkında soruşturma başlatmasıyla daha da derinlik kazanmıştır. Buna karşılık Mitsotakis ise bunun bir komplo olduğunu, hükümeti devirmeyi amaçladığını ve 2023 seçim sürecini erkenden ateşlemeyi amaçladığını ifade etmiştir (Carassava, 2022). Ancak skandal ile ilgili daha ilginç kısmın ise dönemin Enerji Bakanı Kostis Hatzidakis’in 27 Kasım 2020-17 Kasım 2021 tarihleri telefon konuşmalarının ve

mesajlaşmalarının kayıt altına alınması olduğu görülmektedir. Nitekim mevcut yönetim içerisinde bir güven bunalımı anlamına da gelen bu durum, muhalefet partilerinin hükümeti ve Başkan Mitsotakis'i eleştirdiği konulardan bir diğeri olmuştur (Kokkinidis, 2022a).

Ülke gündemini önemli ölçüde meşgul eden bir diğere gelişme ise yolsuzluk iddiaları olmuştur. Bu kapsamda Katar lehine AB kurumlarında yasa dışı lobicilik yapmakla suçlanan Avrupa Parlamentosu'nun (AP) Yunan üyesi Eva Kaili'nin ülke gündemini önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Skandala konu olan parlamenter Eva Kaili'nin 2007 seçimlerinde Yunan Parlamentosu'nda başlayan siyasi hayatı 2014 yılında Avrupa Parlamentosu üyeliğine seçilmesiyle devam etmiştir. Skandala konu olan durumun ise AP'nin Körfez ülkeleriyle kurduğu Alt Komitede görev alan Kailinin, parlamentoda Sosyal Demokrat Grup içerisinde Katar lehine uygunsuz lobi faaliyetleri yürüttüğü, bu ülkenin başbakan ve bazı bakanları ile görüşmeler yaptığı, Avrupalıların Katar'a çifte standart uygulamakla suçladığı görülmektedir. Bu kapsamda 9 Aralık 2022 tarihinde Belçika Federal Savcılığı tarafından bir Körfez ülkesinin belli bir süredir AP'de stratejik konumda bulunan kişilere büyük miktarlarda nakit para ve hediye teklif ettiği, yapılan incelemede 600 bin euro değerinde nakit ve bazı ekipmanların bulunduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu dönemde basında çıkan haberlerde de AP'nin 14 Başkan Yardımcısından biri olan Eva Kaili ve bazı parlamenterlerin AP'nin siyasi ve ekonomik kararlarını etkilemek için Katar'dan rüşvet aldığı iddia edilmiştir (Euronews, 2022). Yolsuzluk iddiaları üzerine Belçika Federal Savcılığınca başlatılan soruşturma kapsamında gözaltına alınan beş kişiden üçü tutuklanmış, Eva Kaili ise şartlı olarak serbest bırakılmıştır. Tutuklananlar arasında ise Kaili'nin erkek arkadaşı ve yardımcısı olan Francesco Giorgi'nin olması ise dikkat çekici olmuştur. Bu kapsamda AP Başkan Yardımcılığı görevinden alınan Kaili, üyesi olduğu Yunan siyasi

grup PASOK'tan da ihraç edilmiş, yine AP Sosyalist Grubu'ndan da üyeliği askıya alınmıştır (Özkan, 2022).

Yaşanan bu hadiselerden hareketle Yunanistan'ın iç siyaset nezdinde çalkantılı bir yılı geride bıraktığını, bu durumun da yaklaşan seçimler öncesi Yunan siyaseti üzerinde önemli yansımaları olduğunu söylemek mümkündür. Öncelikle yaşanan dinleme ve tele-kulak skandalının ülke genelinde siyasilere yönelik güven duygusunu zedelediğini ve yönetimin sürdürülebilirliği noktasında kaygıları artırdığı ifade edilebilir. Bu durumun yaklaşan seçim sürecinde Yunan iç kamuoyu nezdinde yansımalarının olacağı aşikârdır.

Ülke gündemini önemli ölçüde etkileyen bir diğer konu olan düzensiz göçmen sorununa bakılacak olduğunda ise; 2021 yılına paralel olarak Türkiye ile yaşanan gerginliklerin benzer şekilde devam ettiği görülmektedir. Buna paralel olarak Yunanistan'ın da geçtiğimiz dönem olduğu gibi göçmen krizi karşısında kimi zaman sert tedbirlerle geri gönderme tutumunu sürdürdüğü, bu konuda Türkiye ile çekişmeli tutumunu devam ettirdiğini söylemek mümkündür. Göçmen krizine karşı sınır güvenliğini artırma kararı alan ve bu kapsamda görevlendirilen güvenlik birimlerinin yanında yaklaşık 190 kilometrelik hat boyunca beş metre yüksekliğinde duvar inşasını sürdüren Yunanistan, 2022 yılı içerisinde de bu tutumunu devam ettirmiştir. Bu konuda Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı-FRONTEx ile birlikte çalışan Yunanistan, inşa edilen güvenlik duvarını ayrıca güçlendirme gayretinde olurken, FRONTEx'in de sınırdaki mevcut 1800 güvenlik görevlisine ek 400 personeli daha görevlendirdiği görülmektedir. Yunanistan bu önlemler ile birlikte 2022 yılı içerisinde yaklaşık 260 bin göçmen girişinin engellendiğini ifade etmektedir (Bellamy, 2023).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği-UNCHR'nin açıklamasına göre 2022 yılı içerisinde Yunanistan'a 12.758 deniz üzerinden ve 6.022 karadan olmak üzere toplam 18.800

giriş olduğu, 2015 yılında Yunanistan'a olan girişlerin AB'ye yapılan düzensiz göç sayısının yaklaşık yüzde 75'ini oluşturduğu, 2022 yılında ise bu oranın yaklaşık yüzde 5 olduğu ifade edilmektedir (Euronews, 2023). Yunanistan'a gelen düzensiz göçmenler arasında ise ilk sıralarda Filistin, Afganistan, Somali ve Suriye'den gelen göçmenlerin olduğu görülmektedir. Deniz yoluyla Yunanistan'a giriş yapan düzensiz göçmenlerin sayısı 2019 yılında 59.726 iken, 2022 yılında FRONTEX ile birlikte alınan ulusal güvenlik tedbirleri kapsamında bu sayı 12.758'e kadar düşmüştür (Unhcr, 2022).

Tablo 1. Yıllara Göre Gelen Düzensiz Göçmen Sayısı

Previous years	Sea arrivals	Land arrivals	Dead and missing
2022	12,758	6,022	326
2021	4,331	4,826	115
2020	9,714	5,982	102
2019	59,726	14,887	71
2018	32,494	18,014	174
2017	29,718	6,592	59
2016	173,450	3,784	441
2015	856,723	4,907	799
2014	41,038	2,280	405

Demographics (based on data from January 2022)

Kaynak: www.unhcr.org

Göçmen krizinin başlangıcından beri Türkiye ile kimi zaman sert çekişmeler içerisinde olan Yunanistan, Türkiye'yi göçmen konusunu kendi ülkesi de dâhil olmak üzere AB'nin geri kalanına karşı bir koz ve baskı aracı şeklinde kullanmakla suçlamaktadır. Buna karşılık Türkiye ise Yunanistan'ın yapılan anlaşmalara aykırı olarak göçmenlerin hayatını tehlikeye atacak şekilde sert geri itme tutumu içerisinde olduğunu söylemektedir. Nitekim bazı yayın kuruluşlarının ortak yaptığı bir çalışmaya da konu olduğu şekliyle Yunanistan'ın Türkiye üzerinden geçen düzensiz göçmenlerin geri itilmesi için Yunan güvenlik güçlerine yardıma zorlanan diğer mülteciler ile iş

birliği yaptığı, bu şekilde geri itilme olaylarının gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Bazı mültecilerin şiddet ve zor kullanılarak geri itme operasyonlarına katılmak durumunda kaldıkları, bu şekilde Yunanistan'da kalma ve diğer Avrupa ülkelerine geçmelerine müsaade edildiği iddiaları, düzensiz göçmen hareketliliğinin engellenmesine yönelik bu tarz uygulamaların eleştirilmesine sebebiyet vermiştir (Euronews, 2022). Türkiye'de bulunan göçmenlerin geçici koruma statüsünde yer alması ve mülteci olarak değerlendirilmemesi, Türkiye'nin göçmenlerin hedef ülkesi olarak görölmesinden ziyade Avrupa ülkelerine geçiş için transit ülke olarak değerlendirilmesi durumunu beraberinde getirmiş (Karakaya, 2022: 381). bu kapsamda Yunanistan ile süregelen anlaşmazlıklar 2022 yılında da vuku bulmaya devam etmiştir.

Yunanistan'ın Diğer Ülkeler ile İlişkileri

Komşu Ülkeler ile İlişkiler

Kuzey Makedonya ile İlişkiler

Yunanistan'ın Makedonya ile ilişkileri genel olarak tarihsel ortak geçmiş ve kültürel etkenlerden dolayı oldukça karmaşık bir süreçte gelişim göstermiştir. Süreci karmaşık kılan en önemli etken ise aslında Makedonya'nın resmi statüde geçen isminden kaynaklanmaktadır. Nitekim Yugoslavya'nın dağılmasını müteakip Eylül 1991'de Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti (FYROM) ismiyle bağımsızlığını ilan eden Makedonya, o zamanki anayasal adı Makedonya Cumhuriyeti ibaresi geçmesi karşısında kimlik ve tarihsel perspektif gerekçeleriyle Yunanistan ve Bulgaristan tarafından türlü engellemelere maruz kalmıştır. Makedonya kelimesinin teknik olarak kendi kuzey eyaletinin ismini taşıdığı ve bu anlamda etnik bir sorun olarak egemen Yunanistan'ın birliğine zarar verdiğini düşünen Yunanistan, Makedonya'nın kuruluş sürecinden itibaren uzun yıllar BM, NATO ve AB ile olan entegrasyonunu sekteye uğratma tutumunda olmuştur

(Christidis, 2022). Yunan kültüründe Makedon Krallığına yapılan atıftan hareketle kültürel ve tarihsel anlamda kendi kimliğinin gasp edilme durumu olduğunu, ayrıca aynı adı taşıyan kuzey Yunan eyaletinde bölgesel emelleri olduğu izlenimi uyandırdığını ifade eden Yunanistan, bu düşünceden hareketle ambargo dâhil uluslararası platformlarda Makedonya'nın girişimlerini ve müzakereleri engelleme gayretinde olmuştur. Nitekim bu durum 1990'lı yıllar itibarıyla Makedon ekonomisine de büyük ölçüde zarar vermiştir.

1995 yılında imzalanan Geçici Anlaşma ile birlikte ise Makedonya tarihsel anlamı da olan mevcut bayrağını kullanmayı bırakarak yeni bayrağını kullanmaya başlamış, ayrıca anayasasında da değişiklik yaparak Yunan topraklarıyla ilgili herhangi bir iddiasının olmadığını belirtmiştir (Esiweb, 2012). Yunanistan ise Makedonya'nın "Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti" adı altında yer alması şartıyla, Makedonya'nın uluslararası kuruluşlara üyeliğinin onaylanacağını ileri sürmüştür. O dönemlerden itibaren ilişkiler inişli çıkışlı seyriz izlese de sorun isim anlaşmazlığının çözüldüğü 2018 yılına kadar süregelmiştir. Uzun yıllar tartışmalı olan konular Yunanistan'ın talebinin karşılanması şekliyle 2018 Prespa Anlaşmasıyla birlikte çözüme kavuşmuştur. Bu kapsamda anlaşmayla birlikte Makedon dilinin güney Slav dil grubuna dâhil olduğu, Makedonya ve Makedonyalı tabirinin ilgili anlaşmanın 7.maddesinde de geçtiği şekliyle tarihsel ve kültürel anlamda Helen medeniyetinin bir parçası olan Antik Makedonya'ya dayandığı durumu hüküm altına alınmıştır. Anlaşma ile ülkenin adının Kuzey Makedonya olarak değiştirilmesinin ardından Yunanistan Kuzey Makedonya'nın Avrupa-Atlantik entegrasyonuna dâhil olmasını destekleyeceğini ifade etmiş ve NATO üyeliği sürecine ilişkin vetosunu kaldırmıştır. Bu kapsamda Kuzey Makedonya ittifaka katılım protokolü çerçevesinde 27 Mart 2020 tarihi itibarıyla NATO'nun yeni üyesi olmuştur (Kırbaşoğlu ve Öçalan, 2022: 409; Christidis,

2022). Kuzey Makedonya'nın AB'ye üyelik müzakere süreci ise devam etmektedir.

2022 yılı iki ülke ilişkilerine bakılacak olduğunda ise, genel olarak Rusya ile Ukrayna arasında devam eden savaş, düzensiz göçmen sorunu ve AB katılım sürecinin ön planda olduğu görülmektedir. Ukrayna krizine yönelik Kuzey Makedonya, NATO ve AB politikalarıyla uyumlu tutum içerisinde olmuş, bu kapsamda özellikle Rusya'nın Ukrayna'yı işgali öncesi agresif politikasını eleştiren BM Genel Kurul tasarısı karşısında 2021 yılında çekimser kalırken 2022 yılı itibarıyla bu stratejisini terk ettiği görülmektedir. Ayrıca AB'nin ortak dış ve güvenlik politikasına paralel olarak Kuzey Makedonya'nın Ukrayna'ya silah ve teçhizat tedarikinde bulunduğu, bu tutumun AB ile uyum sürecinde olumlu karşılandığı görülmektedir (Adela, 2022). Bu anlamda ortak dış ve güvenlik konularına yönelik Kuzey Makedonya ve Yunanistan'ın benzer tutum içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

Düzensiz göçmen krizine yönelik iki ülke ilişkilerinin ise genel olarak uyumlu olduğu görülmektedir. Avrupa'ya geçiş noktasında Türkiye'nin ardından önemli bir güzergâh olarak görülen Kuzey Makedonya'nın bu anlamda gerek Yunanistan gerekse AB ile iş birliği önemli görülmektedir. Bu anlamda AB sınır güvenliğinin sağlanması ve düzensiz göçmenlerin geçişinin kontrol altına alınması noktasında FRONTEX ile Sırbistan, Karadağ, Arnavutluk ve son olarak Moldova ile ayrı ayrı yapılan anlaşmaların ardından Kuzey Makedonya ile de 26 Ekim 2022 tarihinde Statü Anlaşması imzalanmıştır. Bu doğrultuda anlaşmanın Avrupa Parlamentosunda onaylanmasının ardından FRONTEX sınır güvenliği birliklerinin Kuzey Makedonya sınır bölgelerine konuşlandırılması planlanmaktadır. Nitekim Batı Balkan ülkeleriyle yapılan Statü Anlaşmaları gereği yaklaşık 300 personelin Arnavutluk, Karadağ ve Sırbistan'a konuşlandırıldığı ifade edilmektedir (Hipper ve Belciu, 2022). Bu kapsamda gerek sınır güvenliğinin sağlanması gerekse AB

ile entegrasyon noktasında Yunanistan'ın Kuzey Makedonya ile iş birliği ve teması önemli görülürken, ikili ilişkilerin de bu doğrultuda seyir gösterdiğini ifade etmek mümkündür.

Ülkeler arası diplomatik ve siyasi sorunların çözülmesiyle gelişmeye devam etmekle birlikte bu durum 2022 yılı içerisinde ülke liderleri ve hükümet görevlileri ziyaret ve görüşmelerinden de anlaşılmaktadır. Bu anlamda ekonomi, ticaret, enerji ve altyapı konuları karşılıklı görüşmelerde öne çıkan konular olarak yer almaktadır. Nitekim Eylül 2022'deki Yunan lider Mitsotakis ile Ocak 2022'de göreve başlayan Kuzey Makedonya başbakanı Dimitar Kovačevski arasında meydana gelen görüşmede de benzer konuların görüşüldüğü ve ilişkilerin güçlenerek sürdürülmeye devam edeceği mesajının verildiği görülmektedir. Ülkeler arası ilişkilerin mahiyetine bakılacak olduğunda ise ticari ilişkilerin yanında enerji iş birliğinin de önemli bir yerde bulunduğu görülmektedir. 2022 yılı itibarıyla yaşanan ekonomik zorluklar nedeniyle ikili iş birliğinde önemli yer tutan enerji kalemi de bu maliyet artışından payını almıştır. Kuzey Makedonya'da özellikle fosil yakıtlarda enerji yeterliliğinin sağlanması noktasında Yunanistan ile iş birliği önemli görülmektedir (Sideris, 2022).

Genel olarak özetlemek gerekirse 2022 yılı itibarıyla Yunanistan'ın Makedonya ile olan ilişkilerinin bir önceki senelere nazaran daha ılıman bir seyirde gerçekleştiği görülmektedir. Nitekim iki ülke arasındaki sorunların ortadan kalkmasıyla karşılıklı etkileşim canlanırken, bu durum diplomatik ilişkilere de yansımaktadır. Bu anlamda Yunanistan fikir ayrılıklarının ortadan kalkmasıyla beraber Kuzey Makedonya'nın AB'ye katılım sürecini desteklemekte, uluslararası platformlarda da bu tutumunu sürdürmektedir. Benzer şekilde düzensiz göçmen krizi ile mücadele ve Ukrayna krizi gibi uluslararası sorunlarda da bu iki ülke yaklaşımlarının özellikle 2022 itibarıyla paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu anlamda müteakip dönemler için de gerek

diplomatik anlamda gerekse ekonomik ve ticari ilişkilerde bu iki ülke iş birliğinin artarak devam edeceği öngörülmektedir.

Arnavutluk ile İlişkiler

Yunanistan'ın bir diğer sınır komşusu olan Arnavutluk ile ilişkilerine bakıldığında diplomatik ilişkilerin tesis edilmesinin ardından bu iki ülke arasında genel anlamda bazı sorunların gündemde olduğu ve bazılarının da çözüme kavuşturulma gayretinin olduğu görülmektedir. İki ülke arasında önemli bir sorun teşkil eden deniz yetki alanlarının kısıtlanması noktasında ilk olarak 2009 yılında imzalanan anlaşmanın, Arnavutluk karasularının daraltıldığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi sorunun uzun yıllar yine çözümsüz kalmasına sebep olmuştur (Semini 2022). Ancak deniz yetki alanlarının kısıtlanmasına yönelik 2021 yılında Uluslararası Adalet Divanı'na başvuru yoluna gidilmesi, diplomatik ilişkilerin diyalog zemininde yürütülmesi noktasında olumlu görülmektedir (Mlloja, 2021). Bu anlamda diğer sorunların da iş birliği ve uyum içerisinde çözümlenmesi anlayışı iki ülke arasında önem kazanmış, bu durum ikili ilişkilerin yanında özellikle Arnavutluk'un diğer aktörler ile olan ilişkilerine de yansımıştır. Bu anlamda düzensiz göçmen sorunu ile mücadelede Arnavutluk ile FRONTEX arasında Ekim 2018'de yapılan Statü Anlaşması (Hipper ve Belciu, 2022) ile krizin çözümüne yönelik iş birliğini öngörülebilirlikle birlikte bu durumun Yunanistan ile ilişkilerde de olumlu etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Ege Denizi'nden Yunanistan'a geçmeye çalışan ancak başarısız olan düzensiz göçmenlerin alternatif güzergâh olarak Arnavutluk üzerinden kara yoluyla Avrupa'ya geçmeleri durumu FRONTEX ile iş birliği kapsamında kontrol altına alınmış, bu anlamda Yunanistan ve Arnavutluk iş birliğinin de önemi artmıştır.

İki ülke arasında önem arz eden bir diğer konu ise komünist rejimin çöküşünün ardından Arnavutluk'ta kalan Yunan azınlık konusudur. Yunanistan ülkede bulunan azınlıkların kendi

kaderini tayin hakkının ve Yunanca dil öğrenme serbestisinin kazandırılması düşüncesini ikili temaslarda Arnavut yetkililerine dile getirmektedir. Nitekim Yunan Başbakan Mitsotakis'in Aralık 2022'de Arnavutluk'taki temasları esnasında Yunan azınlığı ziyaretinde de benzer konular dile getirilmiştir. Bu anlamda her iki ülke lideri de Arnavutluk'ta bulunan Yunan azınlığın iki ülke arasındaki temas noktası olduğunu ifade etmektedirler (Semini 2022). Azınlık konusunun yanında iki ülke ilişkilerine yön veren bir diğer konu ise Arnavutluk'un geçtiğimiz sene başlatılan AB ile olan tam üyelik müzakereleridir. Yunanistan'ın konuya ilişkin tavrının anlaşılması açısından 06 Aralık 2022'de Arnavutluk'ta gerçekleştirilen AB-Batı Balkanlar Zirvesi'nde Arnavutluk Başbakanı Edi Rama ile Mitsotakis'in yaptığı heyetler arası görüşmede yalnız Arnavutluk'un değil tüm Batı Balkan ülkelerinin AB ile entegrasyonunun desteklediği yönündeki ifadeleri önemli görülmektedir (Primeminister.gr, 2022). Bu anlamda Yunanistan'ın gerek ikili gerekse uluslararası temaslarda Makedonya gibi Arnavutluk'un da birlik üyeliğini her anlamda desteklediğini ifade etmek mümkündür. Bu durum iki ülke diplomatik ilişkilerinin güçlenmesine ve sorunların diyalog ve iş birliği zemininde çözümüne ayrıca katkı sağlamaktadır.

Bu kapsamda ifade etmek gerekirse Arnavutluk ve Yunanistan ilişkilerinin genel anlamda uyumlu seyrettiği, ortak sorun sahalarına yönelik diplomasi ve müzakere kanallarının açık olduğu, ikili ilişkilerin de bu anlamda olumlu yönde seyir izlediğini söylemek mümkündür. 2022 yılı itibarıyla da bu durumun gerek ikili temaslarda gerekse uluslararası platformlarda benzerlik gösterdiği, özellikle Arnavutluk'un AB tam üyelik sürecinde verilen desteğin ve ortak sorun sahalarına yönelik iş birliğinin bu anlamda yol gösterici olduğu ifade edilebilecektir.

Bulgaristan ile İlişkiler

Yunanistan'ın Bulgaristan ile olan ilişkileri genel olarak komşuluk münasebetlerinin yanında gerek NATO ittifakı nezdinde gerekse AB üyeliği zemininde seyrini sürdürmektedir. Bu anlamda aslında Makedonya ve Arnavutluk'tan farklı olarak bu iki ülkenin ilişkileri ve karşılaştığı sorunlar aynı zamanda üyesi buldukları ittifak ve birliğin de sorunları olarak yer almaktadır. Bu doğrultuda Yunanistan ve Bulgaristan'ın aslında NATO ittifakının ve AB'nin güney doğu kanadının güvenliği ve istikrarının sağlanması noktasında koordinasyonu ve iş birliği büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan bakıldığında 2022 yılı içerisinde bu iki ülkenin ve dolayısıyla NATO ittifakı ve AB'yi de ilgilendirdiği şekliyle karşılaştığı ortak sorun, düzensiz göçmen hareketlerine karşı sınır güvenliğinin sağlanması sorunudur. Sorunun çözümüne yönelik karşılıklı toplantı ve ziyaretler icra edilirken, sınır güvenliğinin korunması ve istikrarın sağlanması noktasında heyetler arası diplomatik görüşmeler de planlanmaktadır (Greece-Bulgaria.eu, 2023).

İki sınır ülkesi olan Yunanistan ve Bulgaristan'ın düzensiz göçmen kriziyle mücadelesinin yanında enerji, ticaret, turizm ve diğer alanda da iş birlikleri devam etmektedir. Bu anlamda iki ülke arası ticaret hacmi 4.5 milyar avroya ulaşırken, bunda Yunanistan'ın elektriğinin yüzde 30'dan fazlasının ve buğday ithalatının yüzde 45'ten fazlasının Bulgaristan'dan sağlanması etkili olmaktadır (Bta, 2022). Enerji tedariki ve enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi noktasında da bu iki ülkenin iş birliği Avrupa enerji güvenliği açısından önemli görülmektedir (Kırbaçoğlu ve Hasançebi, 2023). Nitekim özellikle Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından alınan yaptırımlar doğrultusunda enerji kaynaklarının farklılaştırılması ve Rusya'ya olan bağımlılığın azaltılması açısından Azerbaycan doğalgazının Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan üzerinden diğer Avrupa ülkelerine ulaştırılması hedeflenmiştir. Bu anlamda Temmuz 2022'de Yunan lider Mitsotakis ve

Bulgaristan başbakanı Kiril Petkov 182 kilometre uzunluğunda yeni doğal gaz boru hattının açılışını yapmış, bu kapsamda başlangıç olarak senelik 3 milyar metreküp doğalgazın tedarik edileceğini, 2023 yıl itibarıyla ise 5 milyar metreküp doğalgaz akışının hedeflendiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bölgenin enerji ulaşım merkezi olması konusunda hedeflerinin olduğu, Hazar Denizi ve Güneydoğu Akdeniz'den gelen fosil yakıtların yanında Mısır'dan alınacak yenilenebilir enerji kaynakları ile Balkan bölgesine de ulaşımının sağlanmasının planlandığı dile getirilmektedir (Euronews, 2022b). Bu kapsamda 2022 yılı itibarıyla değerlendirilecek olduğunda Yunanistan ve Bulgaristan ikili ilişkileri üzerinde başta düzensiz göçmen krizi olmak üzere Rusya-Ukrayna savaşının etkilerinin belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. Bu doğrultuda gerek NATO ittifakı gerekse AB üyeliği çerçevesinde ilişkilerine yön veren bu iki ülke, karşılaşılan mevcut sorunlara da bu doğrultuda çözüm bulma gayretinde olmaktadır. Nitekim sınır güvenliğinin sağlanması noktasında iş birliği ve enerji tedariki ve ulaşımına yönelik anlaşmalar bu açıdan değerlendirilebilecekken müteakip seneler için de benzer beklentinin olduğunu ifade etmek mümkündür.

İtalya ile İlişkiler

Yunanistan'ın İtalya ile olan ilişkilerinin başta NATO ittifakı ve AB üyeliği nezdinde olmak üzere, deniz yetki alanlarının kısıtlanması, düzensiz göçmen krizi ile mücadele, turizm, ekonomik ve ticari ilişkiler ekseninde şekillendiği görülmektedir. Ayrıca Rusya'nın Ukrayna'yı işgali üzerine benimsenen ortak tutum, tarihsel ve kültürel ilişkiler, Avrupa ekonomik ve sosyal meseleleri, Batı Balkanlar'ın istikrarı vb. pek çok konuda iki ülkenin yakın iş birliği bulunmaktadır (Falcinelli, 2022). Ancak ikili ilişkilerin temel belirleyenin son dönemlerde esasında enerji üzerine olduğunu söylemek mümkündür. Enerji konusunda ise genel olarak deniz yetki alanları ve doğalgaz arama faaliyetleri kapsamındaki yakın iş birliği öne çıkmaktadır. Bu anlamda 2020 yılında imzalanan

Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) Sınırlandırma Anlaşması ile iki ülkenin deniz yetki alanlarının kısıtlanması konusu genel çerçevede belirlenmiştir.

Yunanistan açısından ilk MEB anlaşması olmakla birlikte sürece ilişkin temel olarak iki aşama öngörülmektedir. Bunlardan ilki ülkeler arası MEB sınırlarının net olarak belirlenmesi ve onaylanması aşamasıdır. İkinci olarak balıkçılık faaliyetlerine yönelik ek bir protokolün hazırlanması aşamasıdır ki bu aşama aynı zamanda İyon Denizi'nde Yunan karasularının 12 mile çıkması durumunda İtalya'nın kaygılarının giderilmesine yönelik hususları içeren ortak bir protokoldür. Yunanistan açısından İtalya ile imzalanan bu anlaşmanın, Türkiye ve Libya arasında benzer şekilde imzalanan deniz yetki alanlarının belirlenmesi anlaşmasına atıfta bulunduğu ve bu iki ülkeye karşı mesaj verilmek istendiği görülmektedir (Euronews, 2020). Nitekim Yunanistan Dışişleri Bakanı Dendias, İtalyan mevkidaşı Luigi Di Miao ile Kasım 2021'de anlaşma kapsamında İtalya'da bir araya geldiği görüşmede Türkiye'nin eylemlerinin kışkırtıcı olduğunu, Doğu Akdeniz'de eylemlerinin yasa dışı olduğunu ve bu şekilde uluslararası hukuk ilkelerini çiğnediğini dile getirmiştir. Ayrıca Türkiye'nin dünyada başka bir ülkeye karşı casus belli ilan eden tek ülke olduğunu, bu kapsamda Yunanistan'a karşı tehdit oluşturduğunu ifade etmiştir (Greekdiplomatielife, 2021).

2022 yılında yaşanan diğer gelişmelere bakılacak olduğunda yine enerji konusunun ön planda olduğu görülmektedir. Bu durumda Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan savaşa durumunun ayrı bir yerinin olduğunu söylemek mümkündür. Enerji çeşitliliğini artırma ve Rusya'ya olan bağımlılığı azaltma noktasında iki ülke Eylül 2022'de doğalgaz depolama konusunda anlaşma imzalamışlardır. Yunanistan'da bir doğalgaz depolama tesisinin olmaması durumu göz önüne alındığında iki ülke arasında imzalanan bu anlaşmanın ayrıca önem arz ettiği görülmektedir. Bu sayede Yunanistan doğalgaz depolama yeteneği de kazanmış olmaktadır. İtalya ile yürütülen

ilişkiler bağlamında savunma alanında da önemli ortaklıklar yapılmaktadır. Bu kapsamda Ekim 2022’de Atina’da yapılan anlaşma ile Yunanistan, aynı zamanda Avrupa’nın en büyük gemi üretici firması olan Fincantieri ile dört adet korvet gemisinin satın alınması noktasında mutabakata varmışlardır (Özkan, 2022).

İtalya ile iş birliği içerisinde olunan bir diğer konu olarak düzensiz göçmen konusuna bakıldığında, İtalya’da sağcı Giorgia Meloni’nin yönetime gelmesinin ardından göçmenlere yönelik daha sert adımların atılması durumu Yunanistan tarafından olumlu karşılanmıştır. Nitekim Kasım 2022’de İtalya, Yunanistan, Malta ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ilgili bakanları AB üye ülkelerine ortak bir not yazmış, bu kapsamda üye devletlerin düzensiz göçmenler konusunda vermiş olduğu taahhütlerin yerine getirilmediği, ön cephede yer alan ülkelerin bu doğrultuda daha büyük sıkıntılar yaşadıklarını dile getirmişlerdir (Infomigrants, 2022). Ayrıca İtalya ve Yunanistan dışişleri bakanları da Yunanistan ve İtalya’nın düzensiz göçmenlerin geçiş güzergâhlarında olmalarından ve bu konuda Avrupa’da en ağır yükü taşımalarından dolayı bu sürecin daha fazla devam ettirilemeyeceğini ve bu durumun kendileri için büyük bir zorluk olduğunu ifade etmişlerdir (Zampano, 2022). Düzensiz göçmen hareketlerine yönelik AB ülkeleri arasında en ağır yükü çeken ve sosyo-ekonomik anlamda da sorunlarla karşılaşan bu ülkelerin, AB üyesi diğer ülkeler nezdinde daha fazla eleştirel söylemlerde bulunacağını söyleme mümkündür. Benzer şekilde İtalya ve Yunanistan’ın da düzensiz göçmen hareketlerine karşı benzer söylem ve uygulamalarının iki ülkeyi müteakip süreçlerde ortak hareket etmeye sevk edeceği, ikili temasın da bu bağlamda artarak devam edeceği öngörülmektedir.

Türkiye ile İlişkiler

2022 yılında Türkiye ile olan ilişkiler bir önceki yıla benzer olarak bazı konu başlıkları etrafında şekillenmiştir. Düzensiz

göçmen sorunu, Ege ve Doğu Akdeniz’de yaşanan anlaşmazlıklar, doğalgaz arama ve sondaj faaliyetleri kapsamında yaşanan gerginlikler, savunma alanında yapılan iş birliklerine yönelik diğer ülkeler ile icra edilen faaliyetler ve bunun ilişkilere yansımaları 2022 yılında iki ülke arasında yaşanan başlıca hadiselerdir. Bu bakımdan tıkanan diplomatik ilişkilerin sürdürülmesi durumu genel olarak söylem düzeyinde kalırken, siyasi ve askeri gerginliklerin hatırı sayılır şekilde etkisini artırdığı bir yıl olarak 2022’nin geçtiğimiz senelerle benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak geçtiğimiz senelerde gerginlik konusu çoğunlukla Ege ve Doğu Akdeniz’de süregelen sorunlar, sondaj faaliyetleri, Doğu Akdeniz ve düzensiz göçmenler üzerine olurken, 2022 itibarıyla bu sorunlara ek olarak Yunanistan’ın özellikle ABD ve Fransa ile yapmış olduğu savunma iş birliği kapsamında yürüttüğü politikalar, gergin olan ikili ilişkilerin durumunu daha sonuç alınamaz bir şekilde sokmuştur. Yine buna ek olarak Yunanistan’ın karasularını 12 mile çıkaracağı söylemlerini üst perdelere dile getirmesi ayrı bir sorun sahası olmaya devam etmektedir. Yunanistan’ın bu manevralarının temelinde ise esas olarak Ege ve Akdeniz başta olmak üzere Türkiye lehine olan güç dengesini değiştirme ve yeni manevra alanları kazanma gayreti üzerine olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşılık Yunanistan ise Türkiye’yi Ege ve Doğu Akdeniz temelinde genel durumu değiştirmeye çalışmakla ve aşırı manevralar ile ilişkileri germekle suçlamaktadır. Sonuç olarak ifade edilecek olduğunda 2022 yılında siyasi ve askeri sert söylemler zirve yapmış olsa da bu durumun önceki seneler ile benzerlik gösterdiği ancak her geçen gün ivme kazandığı söylenebilir.

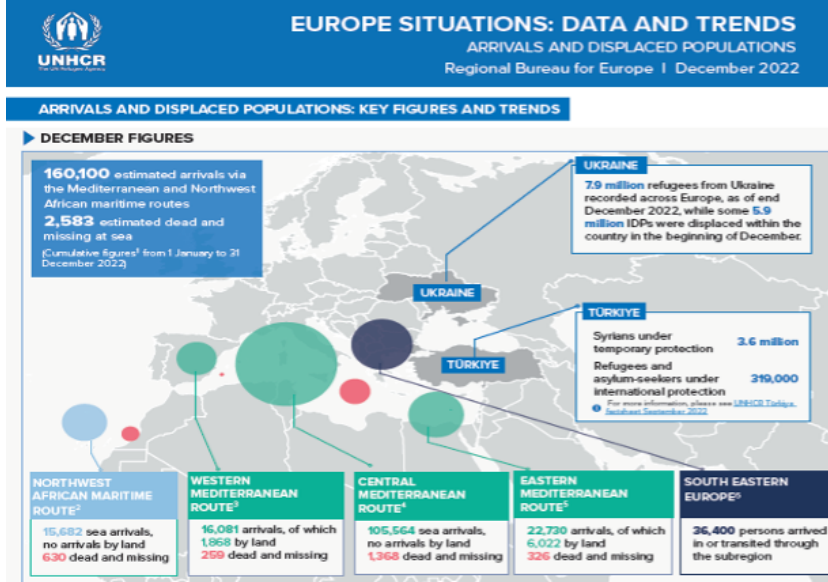
İki ülke arasında son dönemlerde önemli bir sorun sahası olan düzensiz göçmenler konusuna bakılacak olduğunda, geçtiğimiz dönemlere benzer şekilde karşılıklı suçlamaların konusu olmasının yanında düzensiz göçmen krizi büyük insani dramalara da neden olmaya devam etmektedir. Büyük çoğunlukla Ortadoğu ülkelerinden gelen düzensiz göçmenlerin

Türkiye üzerinden Yunanistan'a, oradan da diğer Avrupa ülkelerine geçme gayretleri, AB'nin sınır ülkesi olan Yunanistan ile Türkiye'yi karşı karşıya getiren önemli konulardan biri olmaya devam etmektedir. Bu noktada karşılıklı suçlamaların da temelinde olan kriz özelinde Yunanistan Türkiye'yi düzensiz göçmenleri kontrolsüz bir şekilde Batı'ya göndermekle ve bunu bir koz olarak kullanmakla suçlarken, Türkiye ise Yunanistan'ın yapılan anlaşmalara aykırı şekilde geri itme faaliyetleri içerisinde olduğunu ve büyük insani dramlara sebebiyet verdiğini dile getirmektedir. Yunanistan'ın düzensiz göçmenleri geri itme gayretlerinin temelinde ise göçmenlerin uluslararası korumaya başvurmalarının engellenmesi ve bu anlamda hak kazanımlarının önüne geçme gayreti olduğu ifade edilmektedir (Euronews, 2022a).

Düzensiz göçmen krizine yönelik karşılıklı suçlamaların geçtiğimiz seneler ile benzerlik gösterdiği ancak çözüm noktasında ortak bir gayretin olmadığı veya yetersiz kaldığı görülmektedir. Nitekim UNHCR'nin de raporlarına yansıdığı şekliyle sadece Ege ve Doğu Akdeniz'de düzensiz göçmen krizi ve yaşanan insani dramlar neticesinde 326 ölüm ya da kayıp olurken bu sayının Kuzeybatı Afrika ve Akdeniz rotası üzerinden gelen göçmenler hareketleriyle birlikte 2022 yılında tahmini 2583 olarak kayıtlara geçtiği görülmektedir. Göçmen krizi noktasında ise aslında resmi rakamlar üzerinden de anlaşılacağı üzere Türkiye'nin ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda üstlenmiş olduğu yük ve artık bu durumun sürdürülebilir olmaması durumu Yunanistan'ı da bir anlamda etkilemektedir. Nitekim yine UNHCR'nin 2022 yılı raporunda da görüldüğü üzere Türkiye'de sadece geçici koruma kapsamında olan Suriyeli düzensiz göçmen sayısı yaklaşık 3.6 milyon iken uluslararası koruma kapsamında olan mülteci ve göçmen sayısı yaklaşık 319 bindir (Unhcr, 2022a). Türkiye üzerinde artan bu baskının ülke genelinde ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda büyük sıkıntılara sebebiyet verdiği gerçeği de

ortada iken bu durumun Türkiye'ye gelen düzensiz göçmenlerin Yunanistan üzerinden Avrupa ülkelerine geçmek istemelerinin önünde yatan önemli gerekçelerden de birisi olduğunu ifade etmek mümkün olacaktır.

Tablo 2. Bölge Genelinde Yaşanan Düzensiz Göçmen Hareketleri

Kaynak: www.unhcr.org

Düzensiz göçmenlerin çoğunlukla Yunan adalarına kaçak yolla ulaşma gayretinde olduğu görülmektedir. Bu kapsamda 2019 yılında Yunanistan'a düzensiz göçmen hareketlerinin tepe yaptığı, 2020 ve 2021 yıllarında pandemi koşullarının da etkisiyle hatırı sayılır bir azalma olduğu ancak 2022 yılı itibarıyla bu sayıların yeniden artışa geçtiğini söylemek mümkündür. Nitekim 2019 yılında sadece deniz yoluyla Yunanistan'a geçen düzensiz göçmenlerin sayısı 59.726 iken 2020 ve 2021 yıllarında bu sayı yaklaşık 14 bin seviyesinde olmuş, 2022 yılında ise bu iki senenin toplamı kadar göç hareketi gerçekleşmiştir. Deniz üzerinden gelen düzensiz göçmen hareketinin yaklaşık %30'u Rodos başta olmak üzere

On iki Adalar üzerinden olurken, bu adaları Midilli, Sisam ve Sakız adası takip etmektedir. Gelen düzensiz göçmenlerin %54'ü erkek göçmenler olurken, %46'sı ise kadın ve çocuklardan oluşmaktadır (Unhcr, 2022). Düzensiz göçmen krizine yönelik başta Ortadoğu ve Afrika ülkeleri olmak üzere bölge genelinde vuku bulan kriz ve çatışma ortamının devam edeceği düşünülmektedir. Sadece Yunanistan nezdinde istatistiki bilgilerin yer aldığı Tablo 2'de gösterilen ve uzun yıllar devam eden düzensiz göçmen hareketlerinin müteakip yıllarda da iki ülke ilişkilerini etkileyen bir unsur olarak yerini koruyacağını ve bu anlamda karşılıklı gerginliklerin bir konusu olmayı sürdüreceğini ifade etmek mümkün olacaktır.

İki ülke ilişkilerini etkileyen en önemli hadiselerin ise geçtiğimiz senelerde de olduğu gibi Ege ve Doğu Akdeniz nezdinde yaşanan anlaşmazlıklar üzerine olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim karşılıklı askeri ve politik meydan okumaların da merkezinde yer alan bu konunun merkezinde ise başta enerji kaynaklarına erişim ve bu anlamda yaşanan münhasır ekonomik bölge tartışmaları üzerine olduğu görülmektedir. Bu anlamda konunun, iki ülke ilişkilerinin yanında diğer ülkeler ve aktörler nezdinde de öneminin olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu anlamda başta Libya, Mısır, İsrail, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) olmak üzere diğer ülkeler bu sorunun içerisinde yer alan aktörler olarak konunun muhatabı olmayı sürdürmektedirler. Geçtiğimiz senelerde başta sondaj faaliyetleri olmak üzere, askeri tatbikatlar, her iki ülkenin de birbirini uluslararası anlaşmalardan kaynaklı kısıtlamalara uymama yönünde suçlamaları, karşılıklı gerginliklerin ve anlaşmazlık noktalarının seyrini şekillendirirken, 2022 yılı itibarıyla ise ülke liderlerinin karşılıklı sert söylemleri gerginliğin tırmanmasında etkili olmuştur. Her iki ülkede 2023 yılında gerçekleştirilecek seçimlerin bu sert söylemler üzerinde önemli etkisinin olduğu söylemek mümkündür.

Ege ve Doğu Akdeniz’de yaşanan gerginlikler noktasında bakılacak olduğunda ifade etmek mümkündür ki; Yunanistan genellikle mevcut sorunları başta NATO olmak üzere diğer aktörlerin de içerisinde olduğu bir kriz sahasına dönüştürme gayretinde olurken, Türkiye ise özellikle milli mesele olarak gördüğü bu sorun sahaları karşısında NATO’nun ve diğer aktörlerin üçüncü taraf olarak yer almasını istemeyen bir tutum içerisinde hareket etmektedir. Ege denizinde adaların silahlandırılması konusu bir diğer kriz sahası olarak kalmaya devam ederken bu konuda da ülkelerin farklı tutum içerisinde oldukları görülmektedir. Türkiye bu noktada adaların Yunanistan’a 1923 Lozan ve 1947 Paris Antlaşmalarıyla ve silahtan arındırılması koşuluyla verilmesinin garanti altına alındığı ifade ederken, Yunanistan ise Türkiye’nin sınırlarında izlemiş olduğu agresif tutumunun karşılığı olarak egemen olduğu adaların silahlandırıldığını öne sürmektedir (Tokyay, 2022). Benzer şekilde Egemenliği Antlaşmalarla Yunanistan’a Devredilmemiş Ada, Adacık ve Kayalıklar (EGEAYDAK) sorunu konusunda ise ülkelerin farklı öncelik ve uygulamaları devam etmektedir. Türkiye bahse konu adaların antlaşmalar ile Yunanistan’a verilen adaların dışında olmasından hareketle burada kurulmaya çalışılan Yunan egemenliğinin bir oldubitti sonucu gerçekleştirilmek istendiğini ve buna ülke olarak karşı çıktığını ifade etmektedir. 1923 Lozan Barış Antlaşması’nın 13. maddesi ile başta Midilli, Sakız, Sisam ve Ahikerya adalarında hiçbir deniz üssü kurulmaması, istihkâmın yapılmaması hatta Yunan askeri unsurlarının bulunmaması ile 1947 Paris Barış Antlaşmasının 14. Maddesi ile Meis Adası dahil Oniki Adaların askerden arındırılması durumu hüküm altına alınmış olmasına rağmen Yunanistan’ın bu adalar üzerinde Türkiye’den gelebilecek tehdide karşılık askeri varlık bulundurmamak istemesi genel olarak bu sorunların temelini oluşturmaktadır (Acer, 2022). Gayri Askeri Statüdeki Adalar (GASA) sorunu ortaya çıkmış ve günümüzde de devam ettiği şekliyle uzun yıllar çözümsüz kalan bir sorun sahası olarak iki ülke ilişkilerini etkilemeye devam etmektedir.

Tablo 3: Yunanistan Tarafından Silahlandırılan Adalar

Kaynak: Anadolu Ajansı.

Türkiye genel olarak Yunanistan'ı 1923 Lozan ve 1947 Paris Barış Antlaşmalarının ilgili maddelerini ihlal etmekle, Ege denizindeki Yunan kara sularının 6 mil olmasına rağmen hava sahasının 10 ilan edilmesiyle gayri hukuki bir durum içerisinde bulunmakla suçlamaktadır. Buna karşılık Yunanistan ise adaların silahlandırılması noktasında Lozan Barış Antlaşmasının dışında 1937 Montrö Antlaşmasına atıfta bulunarak Limni ve Semadirek adalarının Bozcaada ve Gökçeada gibi Türkiye'nin de rızasıyla silahsızlanma maddelerinden muaf tutulduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde Oniki adaların silahlandırılmasına yönelik ise Lozan ve Paris Barış Antlaşmalarının ilgili maddelerinin NATO ve Varşova Paktlarının oluşmasıyla anlamını yitirdiğini, Türkiye'nin 1974 Kıbrıs Barış Harekâtının ardından egemenlik kaygısı üzerinden ve BM Şartının 51. Maddesine atıfta bulunarak adaların sadece savunma amaçlı silahlandırıldığını dile getirmektedir. Yine bu konuların da Yunan egemenliği ve toprak bütünlüğünü ilgilendirmesi nedeniyle tartışmaya ve müzakereye açık olmadığını ifade etmektedir (Berberakis, 2022).

İki ülke arasında 2022 yılının ilk periyodunda sorunları müzakere yoluyla çözüme ve karşılıklı diyalog eğilimi var iken, özellikle Yunanistan'ın Türkiye aleyhine diğer ülkeler nezdinde kamuoyu oluşturma gayretleri ikili ilişkilerin zarar görmesinde ve tıkanmasında etkili olmuştur. Bu kapsamda Yunan Başbakan Mitsotakis'in ABD Senatosunda Türkiye'ye F-16 savaş uçağı satışının engellenmesi talebi, yine Yunanistan'ın ABD ve Fransa ile savunma ve iş birliği anlaşmaları kapsamında F-35 ve Rafale tipi savaş uçağı ile üç fırkateyn tedariki girişimleri karşılıklı ilişkilerin seyrini değiştiren ve gerilmesine neden olan gelişmeler olmuştur. Nitekim ilk defa Eylül 2022'de Fransa ile ortak icra edilen Longhi tatbikatında ihraç edilen bu Rafale tipi uçaklarının da kullanımı söz konusu olmuştur (Greekcitytimes, 2022). Benzer şekilde 2022 yılı içerisinde askeri unsurlar arası gerilimler de yaşanmıştır, bu kapsamda Yunanistan hava unsurları Türk hava sahasını 256 kez ihlal etmiş, Türk jetlerini ise 158 kez taciz etmiştir (Dailysabah, 2022). Bunun yanında Yunan savaş uçaklarının özellikle Aralık 2022'de uluslararası hava sahasında NATO nezdinde icra edilen eğitim görevi sırasında engelleme faaliyetinin olması ve bunun Türk Hava Kuvvetleri unsurları ile karşılık görmesi durumu ikili ilişkilerin gerginliği noktasında geline durumu özetlemektedir (Habertürk, 2022).

Yunanistan'ın özellikle ABD ile savunma ve iş birliği anlaşmaları kapsamında icra ettiği faaliyetler, ABD'nin Yunanistan'da yeni yeni üs temini ve askeri sevkiyatı, Türk-Yunan ilişkilerinin yanında zaten gergin olan Türk-Amerikan ilişkilerinin de kötüye gitmesine sebebiyet vermiştir. Benzer şekilde Fransa ile yapılan savunma anlaşmaları kapsamında ihraç edilen Rafale tipi savaş uçaklarının yanında birlikte icra edilen tatbikatların Türkiye'ye karşı bir mesaj mahiyetinin olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Ayrıca Yunanistan'ın özellikle Türkiye'nin programından çıkarıldığı F-35 savaş uçağının yanında Fransa'dan ihraç edilen Rafale tipi savaş uçağı tedariki ile özellikle Ege denizinde olan mevcut

dengeleri lehine çevirme gayretinin olduğu görülmektedir. Bunun yanında Türkiye'nin F-35 programından çıkarılmasını müteakip ABD'den F-16 tedarikini hızlandırma girişimlerinin de Yunanistan tarafından engellenme ve ABD kamuoyunu etkileme durumu söz konusu olmaktadır. Yunanistan'ın hava ve deniz gücünü geliştirme gayretinin yanında mevcut dengeleri değiştirme arzusuyla Türkiye'nin tedarik girişimlerini engelleme çabaları bu anlamda zaten gergin olan ikili ilişkilerin çıkmaza girmesine sebebiyet vermektedir. Bu anlamda Türk-Yunan münasebetleri açısından değerlendirilecek olduğunda 2022 yılının, önceki yıllardan farksız, müteakip yıllar için ise yol gösterici bir yıl olduğunu ifade etmek mümkündür. Nitekim yaşanan olumsuz hadiseler neticesinde tesis edilmeye çalışılan diyalog zemininin bir türlü sağlanamaması veya kesintiye uğraması, iki ülke ilişkilerinin ne denli kırılğan bir zeminde seyrettiğini göstermesi açısından önemlidir. Bu durumdan hareketle mevcut sorun sahaları devam ettiği ve diyalog zemini tesis edilemediği sürece ve her iki ülkede yaklaşan seçim atmosferi nedeniyle müteakip dönemler için de olumsuz havanın ve gerginliğin devam edeceğini söylemek mümkündür.

Savunma İş Birliği Alanında İlişkiler

2022 yılı Yunanistan açısından hareketli ve önemli gelişmeleri içerisinde barındıran bir yıl olurken bu durumda şüphesiz savunma iş birliği kapsamında ikili ve çoklu ilişkilerin payı büyüktür. Nitekim özellikle son yıllarda bir devlet politikası olarak da bu konunun ayrı önem arz ettiği görülmektedir. Kendi etki kapasitesini artırma yanında özellikle Türkiye ile olan ilişkilerde de bir dengeleyici mekanizma olarak görülen savunma iş birliği faaliyetleri bu anlamda üzerinde durulan önemli bir konu olarak yer almaktadır. Yunanistan'ın karşılıklı iş birliği noktasında en çok faaliyette bulunduğu ülkelerin ise ABD, Fransa ve İtalya olduğu görülmektedir.

Yunanistan'ın 2022 yılı itibarıyla savunma iş birliği kapsamında yürüttüğü faaliyetlerde ABD'nin ayrı bir yerinin

olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Yunanistan'ın özellikle son dönemlerde Türkiye ile arasının gergin olduğu ve bu gerginliği daha da derinleştirme fırsatı kolladığı ABD ile yapmış olduğu iş birliğinin bu anlamda bir diplomasi yöntemi olarak görüldüğü de ifade edilebilir. Özellikle Türkiye ile ilişkilerin gergin olduğu bir dönemde tartışmalı ve çözümü zor görünen Ege'de karasuları anlaşmazlığı, adaların silahlandırılması sorunu, Doğu Akdeniz'de icra edilen doğalgaz arama faaliyetleri vb. konularda Yunanistan'ın sürece ABD'yi de yapılan savunma iş birliği anlaşmalarıyla ortak kılma tutumu, Türkiye ile olan münasebetleri daha da içinden çıkılmaz hale getirmektedir. ABD'nin yapılan anlaşmalar kapsamında Suda Adası'nda üs edinimi ve bu kapsamda askeri faaliyetleri ise Türkiye ile olan krizi iki ülke açısından daha da derinleştirmektedir.

Yunanistan'ın ABD ile olan savunma iş birliği anlaşmalarına bakıldığında esas olarak beş anlaşmanın öne çıktığı görülmektedir. Bu kapsamda karşılıklı savunma iş birliği faaliyetleri de "1951 Kuvvetler Statüsü Anlaşması (SOFA). 1986 Askeri Bilgi ve Genel Güvenlik Anlaşması, 1986 Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşması, 1990 yılında imzalanan Karşılıklı Savunma İşbirliği Anlaşması ve 2001 Kapsamlı Teknik Anlaşması" esasında yürütülmektedir. Yunanistan ve ABD arasında son dönemde ikili iş birliği kapsamında öne çıkan anlaşmanın ise bu anlamda ilk olarak 1990 yılında imzalanan ve 2019, 2021 yıllarında tekrar güncellenen Karşılıklı Savunma İşbirliği Anlaşması olduğu görülmektedir. Nitekim iki ülkenin birlikte çalışabilirliği açısından bu anlaşma önem arz ederken ABD açısından ayrıca NATO'nun güneydoğu kanadının güçlendirilmesi noktasında da önemli görüldüğünü söylemek mümkündür (U.S. Security Cooperation With Greece, 2022). Son olarak Ekim 2021'de iki ülke savunma bakanları tarafından imzalanan güncelleme anlaşması Yunanistan parlamentosunda Mayıs 2022'de onaylanmıştır. Bahse konu anlaşma ile ABD'nin Suda Adası'ndaki üs faaliyetinin dışında

Volos ve Dedeagaç'ta üç yeni üs temini öngörülürken karşılıklı eğitim faaliyetleri göstermesine olanak sağlanmaktadır (Kokkinidis, 2022b). Bu kapsamda ABD'nin 1969 yılından beri faaliyet gösterdiği Suda Adası'nın yanında Volos'ta Georgula yerleşkesinde ve Litochoro eğitim merkezi ile Dedeagaç'ın kuzeyindeki yerleşkede yeni üs ediniminin ve faaliyet göstermesinin önü açılmıştır (Ozcan, 2022). İki ülke ayrıca Ege ve Akdeniz'de de gerçekleştirildiği şekliyle yılda yaklaşık 15'ten fazla ortak tatbikat icra ederken, NATO ve BM nezdinde yürütülen harekâtlara da birlikte katkı sağlamaktadırlar (U.S. Security Cooperation With Greece, 2022).

Yunanistan'ın Fransa ile olan savunma iş birliği faaliyetlerine bakılacak olduğunda ise genel olarak savunma kapasitesinin güçlendirilmesi noktasında silah, teçhizat ve donanımaya yönelik anlaşmaların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu anlamda Yunanistan'ın özellikle hava ve deniz gücünü artırmaya yönelik tedarik arayışında olduğu, Fransa'nın da Yunanistan savunmasındaki payını ve ihraç oranını artırma gayretinde olduğu görülmektedir. Bu kapsamda iki ülke Ekim 2021'de savunma anlaşması imzalamış, bu anlaşma ile üçüncü bir ülke tarafından bu iki ülkeye yapılacak bir saldırı durumunda askeri yardımda bulunulmasının önü açılmıştır (Reuters, 2021). Yine ayrıca anlaşmayla birlikte Yunanistan ilk olarak 24 adet Dassault yapımı Rafale savaş uçağı temininde bulunurken, müteakiben yaklaşık 3 milyar avro değerinde üç Fransız fırkateyni alımı daha gerçekleştirmiştir. Fransa devlet başkanı Emanuel Macron'un anlaşmanın imzalanmasının ardından *“Doğu Akdeniz'de saldırgan olan tarafın Yunanistan olduğunu düşünmüyorum”*, *“Avrupalılar olarak üye devletlerin toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesi için savunma dâhil iş birliği faaliyetlerinde bulunmanın meşru olduğu”* (Irish, 2021) ifadeleri ise Yunanistan ve Türkiye arasında devam eden anlaşmazlıklar noktasında Fransa'nın duruşunu göstermesi açısından önemli görülmektedir.

Yunanistan'ın Fransa ile yapılan anlaşmalara benzer olarak İtalya ile de iş birliği içerisinde olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu kapsamda Ekim 2022'de İtalya ile de savunma iş birliği kapsamında bir mutabakat zaptı imzalamıştır. Anlaşma doğrultusunda Yunanistan'ın İtalyan Fincantieri firmasından 4 adet korvet savaş gemisi tedariki söz konusu olmuştur (Özkan, 2022). 2022 yılı itibarıyla Yunanistan'ın İtalya'dan yaklaşık 6.1 milyar dolar ithalat gerçekleştirdiği, savunma sanayi ürünlerinin de hatırı sayılır bir yer işgal ettiği görülmektedir (Tradingeconomics, 2022a).

Savunma iş birliği anlamında Yunanistan'ın diğer ülkeler ile yaptığı iş birliği faaliyetlerine genel anlamda bakılacak olduğunda özellikle deniz ve hava kuvvetleri unsurlarının modernize edilmek istendiği ve bu alanda Türkiye'ye karşı üstünlük kurulma gayretinin olduğunu ifade etmek mümkündür. Nitekim Yunanistan, özellikle Ege ve Akdeniz özelinde çıkması muhtemel bir gerginlik durumunda kurmak istediği bu üstünlüğün dengenin kendi lehine evrilmesinde aracı olacağı düşüncesindedir. Buna karşılık Türkiye'nin özellikle son dönemde savunma sanayi alanında kaydetmiş olduğu ilerleme ve kazanmış olduğu çeşitlilik ise Yunanistan nezdinde kaygıyla karşılanmaktadır. Bu kapsamda Yunanistan'ın savunma alanında ABD, Fransa, İtalya gibi farklı ülkeler ile iş birliği içerisine girerek denge politikası izlemek istediği ve askeri iş birliği anlaşmaları ile kendisine bir güven ortamı oluşturmak istediği söylenebilir. Ayrıca özellikle ABD nezdinde gerek üs temin faaliyetleri gerekse savunma iş birliği alanındaki diğer uygulamalar marifetiyle Türkiye'ye karşı dengeyi değiştirmek ve Türkiye'yi üçüncü ülkeler ile de karşı karşıya getirme gayretinde olduğunu ifade etmek mümkün olacaktır.

Genel olarak Yunanistan'ın 2022 yılı itibarıyla durum değerlendirmesi yapılacak olduğunda iç politik gelişmeler açısından birçok skandalın olduğu çalkantılı bir dönem yaşanırken, dış politika ve ikili ilişkiler noktasında hareketli ve

aktif bir yılın geride bırakıldığını ifade etmek yerinde olacaktır. Nitekim iç politik gelişmeler noktasında özellikle dinleme skandalı ve yolsuzluk soruşturmaları gündemi şekillendiren başlıca konular olurken, dış politik gelişmeler noktasında ise; geçmiş dönemlerde olduğu gibi Türkiye ile başta Ege ve Akdeniz olmak üzere yaşanan gerginlikler, savunma iş birliği anlamında yürütülen faaliyetler 2022 yılını şekillendiren hadiseler olmuştur. Bu anlamda icra edilen ikili savunma iş birliği faaliyetleriyle özellikle Ege ve Akdeniz’de Türkiye nazarında üstünlük sağlama çabalarının kayda değer olduğunu ifade etmek mümkündür. Türkiye ile ilişkiler nazarında bakılacak olduğunda ise; 2022 yılında diyalog kanallarının genel olarak kapalı olduğu, iki ülkede de 2023 yılında seçimlerin gerçekleştirilecek olması nedeniyle dış politik meselelerin kimi zaman iç gündem konusu haline getirilmesinin söz konusu olduğu görülmektedir. Bu anlamda 2023 yılı itibarıyla genel seçim atmosferinin ikili ilişkilerin seyrini etkileyebileceği, dış politik gelişmeler noktasında diyalog kanallarının aktif olmaması nedeniyle Ege ve Akdeniz özelinde sorun sahalarına yönelik anlaşmazlığın devam etme olasılığının yüksek olduğunu ifade etmek mümkündür.

Kaynakça

- Acer, Y. (2022). “Doğu Ege Adalarının Silahlandırılması ve Egemenlik Tartışması: Türkiye İçin Yeni Bir Hukuki Yol”, *Kriter*, 6(66).
- Adela, G. M. (2022). “North Macedonia external relations briefing: External relations in 2022”, *China-cee Institute*, 57 (4): 1.
- Bellamy, D. (2023). “Greece says it prevented 260,000 migrants from entering in 2022”, <https://www.euronews.com/2023/01/22/greece-says-it-prevented-260000-migrants-from-entering-in-2022> adresinden alındı.
- Berberakis, S. (2022). “Yunan adaları niçin silahlandırıldı? Ege’de aidiyeti belli olmayan adalar var mı?”,

- <https://tr.euronews.com/2020/09/03/ege-anlasmazliklar-yunan-adalar-nicin-silahlandirildi-gri-alandanda-kalan-adalar-var-mi> adresinden alındı.
- Bta. (2022). “*Bulgaria and Greece Proved that Two Countries Can Put Behind Issues of the Past, President Radev Says*”, <https://www.bta.bg/en/news/balkans/373460-bulgaria-and-greece-proved-that-two-countries-can-put-behind-issues-of-the-past-> adresinden alındı.
- Carassava, A. (2022). “*Greek PM Takes Heat Over Phone Tapping Scandal*”, <https://www.voanews.com/a/greek-pm-takes-heat-over-phone-tapping-scandal/6825053.html> adresinden alındı.
- Chirisditi, Y. (2022). “*North Macedonia. After Greece, Bulgaria Appears. North Macedonia’s Obstacle Course to Enter the EU*”, *Geographical Overview | Western Balkans*, 230.
- Cumhuriyet. (2022). “*Yunanistan’ın kamu borcu 357 milyar Euro’yu aştı*”, <https://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/yunanistanin-kamu-borcu-357-milyar-euroyu-asti-1966033> adresinden alındı.
- Dailysabah. (2022). “*Türkiye and Greece’s endless feud persists in 2022*”, <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/turkiye-and-greeces-endless-feud-persists-in-2022> adresinden alındı.
- Esiweb. (2012). “*Macedonia’s dispute with Greece*”, <https://www.esiweb.org/macedonias-dispute-greece> adresinden alındı.
- Euronews. (2020). “*Yunanistan ile İtalya arasında imzalanan deniz anlaşması Türkiye için ne anlama geliyor?*”, <https://tr.euronews.com/2020/06/11/yunanistan-ile-italya-arasinda-imzalanan-deniz-anlasmasi-ne-anlama-geliyor> adresinden alındı.
- Euronews. (2022). “*Yunanistan, mültecileri Türkiye’ye geri iterken bazı göçmenlerle işbirliği yaptı*”, <https://tr.euronews.com/2022/06/28/yunanistan->

multecileri-turkiyeye-geri-iterken-bazi-gocmenlerle-
isbirliği-yapti-rapor adresinden alındı.

Euronews. (2022a). “*Nineteen migrants found frozen to death near Greek border, Turkish authorities say*”, <https://www.euronews.com/2022/02/02/twelve-migrants-found-frozen-to-death-near-greek-border-turkish-authorities-say> adresinden alındı.

Euronews. (2022b). “*Bulgaria and Greece open new gas pipeline to cut reliance on Russia*”, <https://www.euronews.com/2022/07/08/bulgaria-and-greece-open-new-gas-pipeline-to-cut-reliance-on-russia> adresinden alındı.

Euronews. (2023). “*After the explosion: Migrant arrivals plummet in Greece*”, <https://www.euronews.com/2023/01/17/after-the-explosion-migrant-arrivals-plummet-in-greece> adresinden alındı.

European Commission. (2022). “*Economic forecast for Greece*”, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/greece/economic-forecast-greece_en adresinden alındı.

Falcinelli, P. (2022). “*Italy and Greece: A common way ahead*”, <https://www.ekathimerini.com/opinion/1185836/italy-and-greece-a-common-way-ahead/> adresinden alındı.

Greece-Bulgaria.eu. (2022). “*CP Interreg Greece-Bulgaria: 9th MC meeting of 2014-2020 Programme & 1st MC meeting of 2021-2027 Programme*”, http://www.greece-bulgaria.eu/article/309_CP-Interreg-Greece-Bulgaria:-9th-MC-meeting-of-2014-2020-Programme---1st-MC-meeting-of-2021-2027-Programme adresinden alındı.

Greekcitytimes. (2022). “*Entire Greek fleet mobilised in the Aegean Sea for exercises with the French*”, <https://greekcitytimes.com/2022/09/28/entire-greek-fleet-mobilised/> adresinden alındı.

Greekdiplomaticlife. (2021). “*Greece-Italy Demonstrate Exemplary Relations*”,

- <http://greekdiplomaticlife.com/2021/11/24/greece-italy-demonstrate-exemplary-relations/> adresinden alındı.
- Habertürk. (2022). “MSB: Ege’de NATO tatbikatına Yunan müdahalesi engellendi”, <https://www.haberturk.com/msb-ege-de-nato-tatbikatina-yunan-mudahalesi-engellendi-3548213> adresinden alındı.
- Hipper, A, Belciu, F. (2022). “Border management: EU signs agreement with North Macedonia”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6417 adresinden alındı.
- Karakatsani, E. (2022). “Greece economy briefing: An overview of Greece’s economy in 2022”, *China-CEE Institute*, 56 (2): 3
- Karakatsani, E. (2022a). “Greece social briefing: The Greek society in 2022”, *China-CEE Institute*, 56 (3): 1-2.
- Karakaya, S. (2022). “Avrupa ve Türkiye’de Suriyeli Göçmenler Üzerinden Zenofobiyi Okumak”, *İctimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 381.
- Kokkinidis, T. (2022). “Greece Braces for ‘Worst Winter Since 1942’ Due to Energy Crisis”, <https://greekreporter.com/2022/09/04/energy-crisis-greece-worst-winter/> adresinden alındı.
- Kokkinidis, T. (2022a). “Greek Wiretapping Scandal: Minister’s Phone Under Surveillance”, <https://greekreporter.com/2022/12/11/greek-wiretapping-scandal-ministers-phone/> adresinden alındı.
- Kokkinidis, T. (2022b). “Greece Ratifies Defense Deal with the U.S.”, <https://greekreporter.com/2022/05/12/greece-ratifies-defense-deal-u-s/> adresinden alındı.
- Kırbaşoğlu, F., & Öçalan, G. (2022). *NATO ve Rusya’nın Geniş Karadeniz Havzasındaki Mücadelesi: 2021. Ö. Tüfekçi, & F. Kırbaşoğlu (Ed.) içinde, KARADENİZ: 2021 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler (s. 409-433)*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları.

- Kırbaşoğlu, F., & Hasaıçebi, M. (2023). *Enerji Güvenliğinde Deniz Kuvvetleri Faktörü: Tarihsel ve Kavramsal Bir Değerlendirme*. 14. Uluslararası İstanbul Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Bilimsel Araştırmalar Kongresi (ss.340-345). İstanbul, Türkiye.
- Mlloja, G. (2021). "Albaina and Greece, Love and Hatred", <https://albaniandailynews.com/news/albania-and-greece-love-and-hate-> adresinden alındı.
- Özcan, D. G. (2022). "US military gains access to more bases in Greece", <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-military-gains-access-to-more-bases-in-greece/2587479> adresinden alındı.
- Özkan, C. E. (2022). "The New Phase in Greece-Italy Cooperation", <https://www.ankasam.org/the-new-phase-in-greece-italy-cooperation/?lang=en> adresinden alındı.
- Özkan, Y. (2022). "Katar'dan rüşvet soruşturmasında erkek arkadaşı tutuklanan Yunan parlamenter Kaili şartlı serbest bırakıldı", <https://www.bbc.com/turkce/articles/c10d2de36140> adresinden alındı.
- Primeminister.gr. (2022). "Prime Minister Kyriakos Mitsotakis meets with the political and state leadership of Albania, in Tirana", <https://primeminister.gr/en/2022/12/06/30818> adresinden alındı.
- Reuters. (2021). "Greek parliament approves defence pact with France", <https://www.reuters.com/world/europe/greece-france-defence-pact-protects-against-third-party-aggression-greek-pm-2021-10-07/> adresinden alındı.
- Reuters. (2022). "Greek PM expects 2022 tourism revenues of at least 18 bln euros", <https://www.reuters.com/article/greece-pm-tourism-idUSL1N33A1PR> adresinden alındı.
- Semini, L. (2022). "Greek prime minister hails Albania's EU integration steps", <https://www.sandiegouniontribune.com/news/nation->

- world/story/2022-12-22/greek-prime-minister-hails-albanias-eu-integration-steps adresinden alındı.
- Sideris, S. (2022). “Mitsotakis, Kovacevski agree on uninterrupted supply of coal, fuel oil from Greece”, <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/mitsotakis-kovacevski-agree-on-uninterrupted-supply-of-coal-fuel-oil-from-greece/> adresinden alındı.
- Teslova, E. (2022). “Russia warns Greece against S-300 missile supplies to Ukraine”, <https://www.aa.com.tr/en/europe/russia-warns-greece-against-s-300-missile-supplies-to-ukraine/2770451> adresinden alındı.
- Tokuy, M. (2022). “Long-running tensions between Turkey and Greece flare up”, <https://www.arabnews.com/node/2101431/middle-east> adresinden alındı.
- Tradingeconomics. (2022). “Greece Balance of Trade”, <https://tradingeconomics.com/greece/balance-of-trade> adresinden alındı.
- Tradingeconomics. (2022a). “Greece Imports from Italy”, <https://tradingeconomics.com/greece/imports/italy> adresinden alındı.
- Tradingeconomics. (2023). “Greece Current Account to GDP”, <https://tradingeconomics.com/greece/current-account-to-gdp> adresinden alındı.
- Tr.Euronews. (2022). “AB’de rüşvet skandalı: Yunan milletvekili Eva Kaili kimdir?”, <https://tr.euronews.com/2022/12/13/abde-rusvet-skandalı-yunan-milletvekili-eva-kaili-kimdir> adresinden alındı.
- Unhcr. (2022). “Refugee Situations”, <https://data.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179> adresinden alındı.

Unhcr. (2022a). “*Europe Situations: Data And Trends; Arrivals And Displaced Populations*”, *Regional Bureau for Europe*, 1.

URL, “U.S. Security Cooperation With Greece”. (2022). <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-greece/> adresinden alındı.

Zampano, G. (2022). “*Italy, Greece address migration issues, ask Europe for help*”, <https://www.aa.com.tr/en/europe/italy-greece-address-migration-issues-ask-europe-for-help/2740359> adresinden alındı.

YAZARLAR

Adnan SEYAZ

Adnan Seyaz lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (İngilizce) bölümünde tamamlamıştır. Lisansüstü çalışmalarını aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bilim Dalında tamamlayarak 2018 yılında “Sovyet Sonrası Rusya Federasyonu’nda Demokrasi Tecrübesi: Rekabetçi Otoriteryanizm” başlıklı teziyle doktor unvanını almıştır. Bir dönem Vilnius Üniversitesi’nde (Litvanya) eğitim görmüş ve Rusya, Almanya, Polonya ve Sırbistan’da çeşitli konferanslarda bildiriler sunmuştur. Çalışma alanları Rusya siyaseti, Post-Sovyet çalışmaları, demokratikleşme ve otoriterleşme konularını kapsamakta ve bu alanlarda yayımlanmış birçok makale ve kitap bölümü bulunmaktadır. 2009 yılından beri Kırklareli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde görev yapmaktadır.

Ahmet ATEŞ

Lisans derecesini Adnan Menderes Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden 2011 yılında almıştır. Müteakiben, aynı üniversitede “Stratejik İstihbarat ve Türk Dış Politikası’na Etkisi” başlıklı tezi ile yüksek lisans eğitimini 2013 yılında tamamlamıştır. 2015 yılında University of Delaware Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde doktora eğitimine başlamıştır. 2017 yılında “An Evaluation of the US Intelligence Community after 9/11” adlı tezi ile ikinci yüksek lisans derecesini alan Ahmet Ateş 2020 yılında aynı üniversiteden “Understanding the Change in Intelligence Organizations: An Institutional Framework” adlı tezi ile doktor unvanı almıştır. Temel araştırma alanları istihbarat ve ulusal güveniktir.

Anıl Çağlar ERKAN

2011 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun olmuştur. 2013 yılında Adnan Menderes Üniversitesi SBE Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans

Programını tamamlamıştır 2014 yılından beri Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Tefenni Meslek Yüksekokulu Yönetim ve Organizasyon Bölümü İnsan Kaynakları Yönetimi Programında Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmaktadır. Erkan, enerji, dış politika ve güvenlik alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

Ayça EMİNOĞLU

1997 yılında Yakın Doğu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde lisans eğitimini, 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Uluslararası İlişkiler anabilim dalında yüksek lisansını ve 2011-2015 yılları arasında yine Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası ilişkiler Anabilim dalında doktora eğitimini bitirmiştir. Halen Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası ilişkiler Bölümünde Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Eda TUTAK

1989 yılında İzmir’de doğan Dr. Öğr. Üyesi Eda Tutak; 2012 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden bölüm birincisi ve yüksek onur öğrencisi olarak mezun oldu. Ardından 2014 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler anabilim dalı tezli yüksek lisans programını, 2021 yılında ise aynı üniversitede Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında doktora programını tamamladı. 2015-2017 tarihleri arasında İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Birimi’nde hizmet verdikten sonra 2017’de Gümüşhane Üniversitesi’nde Öğretim Görevlisi olarak göreve başlayan Tutak, 2022 yılında Doktor Öğretim Üyesi olarak Gümüşhane Üniversitesi İrfan Can Köse Meslek Yüksekokulu Hukuk Bölümüne atandı. Halen bu üniversitede Hukuk Bölümü Başkanı olarak görev yapan Dr. Öğr. Üyesi Eda Tutak, uluslararası ilişkiler alanında spesifik olarak deniz gücü,

denizcilik stratejileri ve denizcilik politikaları kapsamında çalışmalarını sürdürmektedir.

Fevzi KIRBAŞOĞLU

01.09.1993 tarihinde Erzurum İli Yakutiye İlçesi'nde doğdu. 2015 yılında Atatürk Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. 2019 yılında yüksek lisans öğrenimini Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda tamamladı ve “Avrupa Birliği'nin Yükselen Güçlere Yönelik Politikası: Türkiye Örneği” başlıklı yüksek lisans teziyle Uluslararası İlişkiler uzmanı unvanını aldı. 2019 yılında, YÖK 100/2000 Doktora Projesi kapsamında, Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Güvenlik ve Terör öncelikli alanında doktora öğrenimine başladı. 2021 yılından itibaren Karadeniz Teknik Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Arş. Gör. olarak görev yapmayı sürdürmektedir.

Gökhan ÖÇALAN

1989 yılı Tokat Erbaa doğumlu olan yazar, ilk orta ve lise eğitimini Erbaa'da tamamlamış, 2008-2012 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans, 2013-2015 yılları arasında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2019 yılından itibaren Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine devam etmektedir. 2016 yılında Genelkurmay Harekât Başkanlığı'nda Uluslararası İlişkiler Uzmanı olarak memuriyet görevine başlayan yazar, hâlihazırda Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde Giresun Askerlik Şube Başkanlığı'nda görevine devam etmektedir. Evli olan yazar iyi seviyede İngilizce ve başlangıç seviyesinde Rusça bilmektedir.

Hasan YILMAZ

1995 yılında Kara Harp Okulundan mezun olmuş, çeşitli birlik komutanlığı ve yurt içi ve yurt dışı karargâh görevlerinde bulunmuştur. 2000-2001 yıllarında ABD Dz.Kuv.leri Yüksek Lisans Okulunda Uluslararası Güvenlik ve İstihbarat Çalışmaları alanında “Turkey and the Middle East: Threats and Opportunities” başlıklı tez ile yüksek lisans derecesi, 2015-2016 yıllarında Barselona Uluslararası Çalışmalar Enstitüsünde Uluslararası İlişkiler alanında “Turkey’s Foreign Policy Towards Russia: Business as Usual?” başlıklı tez ile diğer yüksek lisans derecesini almıştır. 2018 yılında TSK’dan emekli olmuştur. Halen Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Uluslararası İlişkiler Doktora Programı öğrencisidir.

Hülya KINIK

Hülya Kınık, 2012 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü lisans programından mezun olmuştur. 2015 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı yüksek lisans programını; 2022 yılında ise aynı üniversite ve anabilim dalında doktora eğitimini tamamlamıştır. Kınık’ın “Yükselen Güçler”in uluslararası sistem üzerindeki etkilerini, ağırlıklı olarak Türk Dış Politikası’na odaklanarak araştırdığı doktoru tezi, 2023 YÖK Üstün Başarı Ödülleri kapsamında Sosyal ve Beşerî Bilimler alanında yılın en iyi doktora tezi ödülüne layık görülmüştür. 2014-2023 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı’nda Araştırma Görevlisi olarak görev yapan Kınık, Ağustos 2023 itibarıyla Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde Dr. Öğretim Üyesi olarak görevine devam etmektedir.

Kemal GÖKÇAY

Selçuk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümünden 2010 yılında mezun oldu. 2012’de aynı üniversite ve bölümde yüksek lisansını bitirdi. 2013-2014 yıllarında Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 2015 yılında MEB yurt dışı lüsans üstü bursu kapsamında ABD’ye gitti. Önce University of Texas at Austin (Austin, Teksas) 1 yıl dil eğitimi, ardından Georgia State University’de (Atlanta, Georgia) ikinci Master’ını tamamladı. 2019’dan beri Atatürk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmakta ve Bursa Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktorasına devam etmektedir.

Meltem HASANÇEBİ

20.09.1991 tarihinde Trabzon ili Araklı ilçesinde doğdu. 2014 yılında Atatürk Üniversitesi - İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden mezun oldu. 2016 yılında Atatürk Üniversitesi - Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı’na başladı. 2021 yılında Giresun Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı’nda yüksek lisans programını tamamladı ve “"Kemalist Söylem" Üzerinden Türk Dış Politikası’nı Anlamak” başlıklı yüksek lisans teziyle Uluslararası İlişkiler uzmanı unvanını aldı. 2021 yılında başladığı Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı’nda doktora programına halen devam etmektedir.

Muhammet NEGİZ

Uludağ Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü mezunudur. Rusya Federasyonu Eğitim Bakanlığı Dil Bursu ile St. Petersburg Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi’nde eğitim almıştır. Erzincan Üniversitesi (EBYÜ) işletme yüksek lisansının ardından lisansüstü eğitimine EBYÜ-Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Ortak Doktora Programında devam etmektedir. Erzincan Üniversitesi’ndeki

araştırma görevliliği ve Abay Kazak Dil ve Kültür Merkezi koordinatör yardımcılığı görevleri sonrasında halen Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak akademik çalışmalarına devam etmektedir.

Muharrem BAYRAK

Muharrem Bayrak, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Sosyal Bilimler Enstitüsü (SBE) Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda YÖK 100/2000 "Uluslararası Güvenlik ve Terör" Doktora Programı'nda öğrencidir. Yüksek lisans eğitimini "Nordik ve AB güvenlik Yaklaşımlarının Güvenlikleştirme Teorisi Çerçevesinde Analizi" başlıklı teziyle 2019-2022 yılları arasında KTÜ SBE Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Doç. Dr. Vahit Guntay danışmanlığında tamamlamıştır. Lisans eğitimini 2014-2019 yılları arasında yine aynı üniversitede tamamlamıştır. Bayrak, 2022 yılında KTÜ SBE Uluslararası İlişkiler A.B.D. YÖK 100/2000 Uluslararası Güvenlik ve Terör Doktora programında öğrenciliğine devam etmektedir. Bayrak, KTÜ Stratejik Araştırmalar Merkezi'nde araştırmacı olarak görev üstlenmektedir. Araştırma alanlarını, uluslararası ilişkiler ana başlığı altında uluslararası güvenlik çalışmaları, güvenlik teorileri, terörizm ve siber güvenlik oluşturmaktadır.

Murat ÇEMREK

Sırasıyla ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde lisans, Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora ve Budapeşte Koleji: Yüksek İhtisas Çalışmaları Enstitüsü'nde (Macaristan) doktora sonrası çalışmasını tamamladı. Bilkent, Atatürk Alato (Kırgızistan), Selçuk, El Farabi (Kazakistan) Üniversitelerinde ve Polis Akademisi'nde lisanstan doktora çeşitli düzeylerde dersler verdi. Ahmet Yesevi Uluslararası Üniversitesi'nin (Kazakistan) Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün Kurucu Müdürlüğünü üstlendi. Selçuk Üniversitesi'nde Bölüm

Başkanlığı, Erol Güngör Türk Diasporası Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü ve Üniversite Erasmus Programı Koordinatörlüğünü yürütücülüğünü yapmış olan Çemrek, halen Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde Bölüm Başkanlığı, Türkçe ve İngilizce olmak üzere birçok ulusal ve uluslararası dergide makale, değerlendirme, kitap bölümü yazan Çemrek, birçok akademik derginin de editörler kurulu, hakem ve bilimsel danışmanlar kurulunda yer almaktadır.

Murat ÜLGÜL

Doç. Dr. Murat Ülgül, Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde öğretim üyesidir. 2006 yılında Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans eğitimini bitirdikten sonra ABD'de Florida State University'de Doğu Avrupa ve Rus Çalışmaları programında (2008-2010) ve University of Delaware'da Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde (2010-2012) yüksek lisans yapmıştır. 2015 yılında University of Delaware'da doktorasını tamamlamıştır. Başta International Relations, Middle East Policy ve International Spectator olmak üzere birçok uluslararası ve ulusal dergide yayını ve kitap bölümleri olan Dr. Ülgül, aynı zamanda Uluslararası Güvenliğe Giriş (Nobel Akademik Yayıncılık, 2021) kitabının da editörlerindedir.

Müge YÜCE

2010 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü lisans programından, 2014 yılında Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (SAREN) Uluslararası İlişkiler yüksek lisans programından mezun olmuştur. 2020 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde doktora eğitimini tamamlayan yazar, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır. Özel çalışma alanı Çin Dış Politikası olan Yüce, daha önce Turku, Opole ve Tayvan National Chung Hsing Üniversiteleri'nde bulunmuştur.

Nimet KALKAN

Nimet Kalkan, İşletme Bölümü ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü lisans programlarında çift anadal yaparak Ufuk Üniversitesinden mezun olmuştur. Eğitimini burslu ve birincilik derecesi ile tamamlayan Kalkan, 2015 yılından bu yana Karadeniz Teknik Üniversitesi, İşletme Bölümü, Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır. Aynı üniversitede İşletme Bütünleşik Doktora Programını 2023 yılında tamamlayan Kalkan'ın akademik çalışmaları; stratejik yönetim, uluslararası işletmecilik, birleşme ve satınalmalar, ihracat, sürdürülebilirlik ve etik gibi konular üzerine yoğunlaşmaktadır.

Nükhet GÜNTAY

Nükhet Güntay, 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2020 yılında yine Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2021 yılında aynı programda, Güvenlik ve Terör alanında 100/2000 YÖK Projesi destekli burslu doktora eğitimine başlamıştır ve bu programda çalışmalarını sürdürmektedir. Lisans eğitimi sırasında Mevlâna değişim programı kapsamında Kazakistan'da, yüksek lisans ve doktora eğitimi sırasında Erasmus değişim programı kapsamında Portekiz'de bulunmuştur.

Rukiye PATAN

Rukiye Aleyna Patan 1998 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Bölümü lisans programına başlayıp 2020 yılında mezun oldu. Aynı yıl içerisinde Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Yüksek Lisans programına başlayan Rukiye Aleyna Patan, Potsdam

Üniversitesi'nde değişim programını tamamladıktan sonra 2023 yılında Münih Teknik Üniversitesi'nde ikinci Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır.

Vahit GÜNTAY

2008 yılında Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2012 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini, 2016 yılında yine aynı programda doktora eğitimini tamamlamıştır. 2009-2016 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapan Güntay, 2017 yılından bu yana aynı bölümde Doç. Dr. olarak görevine devam etmektedir. Doktora çalışması öncesi ve sonrasında yurtiçi ve dışında siber güvenlik ile ilgili birçok araştırma ve projeye katkı sağlayan Güntay; lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde Siber Politikalar, Siber İstihbarat ve Dış Politika, Dijital Diploması, Devletler ve Yapay Zekâ gibi dersler vermektedir.

KARADENİZ

2022 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA
BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

KTÜ-SAM Kitapları 3

www.ktu.edu.tr/sam

ISBN: 978-605-2271-60-5

© 2023 Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları

1. Baskı: Aralık 2023, Trabzon